

T.C.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA VE ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

Nurşen KORKMAZ

0009-0008-2431-6460

Yüksek Lisans Tezi

ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ

ANA BİLİM DALI

Sivas

Ağustos-2024

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA VE ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

Nurşen KORKMAZ

Yüksek Lisans Tezi

ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı:
Dr. Öğr. Üyesi Emine ALTUN YILMAZ

Sivas

2024

Bu tez, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 18.02.2015 tarihli ve 4/4 sayılı kararı ile kabul edilen Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna göre hazırlanmıştır.

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Nurşen KORKMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine ALTUN YILMAZ

2024, xiii 74 sayfa

Bu araştırma lise öğrencilerinde bağlanma ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla, kesitsel ve tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırma Mart 2024 ve Haziran 2024 tarihleri arasında, Tokat İl Merkezinde 2023-2024 eğitim öğretim yılında liseye devam eden 14-18 yaş aralığında olan 584 lise öğrencisi ile yapılmıştır. Veriler Tanıtıcı Bilgi Formu ve Anne-Baba Akran Bağlanması Envanteri kullanılarak elde edilmiştir. Veriler SPSS 24.0 programında, tanımlayıcı istatistiksel testlerden, t-testi, One Way Anova testi, Mann-Withney U ve Kruskal-Wallis testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %29,6'sının 12. sınıf öğrencisi, %28,9'unun 17 yaşında ve %55,8'inin kız olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanterinde (ABABE) Anneye Bağlanma Envanter puan ortalaması $66,23 \pm 12,92$, Babaya Bağlanma Envanter puan ortalaması $58,84 \pm 16,03$, ve Akranlara Bağlanma Envanter puan ortalamasının $72,14 \pm 12,78$ olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin cinsiyeti, kronik hastalıkları, sağlık algısı, aile ve arkadaş ilişkisi, yakın arkadaşının varlığı, okul başarısı, okul devamsızlık durumu, aile tipi, anne baba birliktelik durumu, gelir durumu ve sosyal güvencesi ile anne-baba ve akran bağlanması puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Sonuç olarak, ergenlerin bağlanma puanlarını sosyal ilişkiler, akademik başarı, sağlık durumu, cinsiyet, ekonomik koşullar ve aile özellikleri gibi faktörler etkilemektedir. Bu bağlamda, ergenler ve aileleri için bağlanma konusunda farkındalık yaratacak eğitimler düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Lise Öğrencileri, Bağlanma, Hemşirelik

ABSTRACT

ATTACHMENT AND AFFECTING FACTORS IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Nurşen KORKMAZ

Master's Thesis

Department of Child Health and Diseases Nursing

Advisor: Dr. Lecturer Member Emine ALTUN YILMAZ

2024, xiii, 74 pages

This study was conducted in a cross-sectional and descriptive manner to examine attachment and the influencing factors in high school students.

The study was conducted between March 2024 and June 2024 with 584 high school students aged 14-18 who were attending high school in the 2023-2024 academic year in Tokat City Center. Data were obtained using the Introductory Information Form and the Parent-Peer Attachment Inventory. Data were analyzed using the SPSS 24.0 program using descriptive statistical tests, t-test, One Way Anova test, Mann-Withney U and Kruskal-Wallis test.

It was determined that 29.6% of the students participating in the study were 12th grade students, 28.9% were 17 years old and 55.8% were girls. In the Parent-Peer Attachment Inventory (ABABE), the mean score of the Mother Attachment Inventory was determined as 66.23 ± 12.92 , the mean score of the Father Attachment Inventory was 58.84 ± 16.03 , and the mean score of the Peer Attachment Inventory was determined as 72.14 ± 12.78 .

A significant difference was found between the students' gender, chronic diseases, health perception, family and friend relations, presence of a close friend, school success, school absenteeism, family type, mother-father togetherness status,

income status and social security, and the mean scores of mother-father and peer attachment ($p<0.05$).

As a result, factors such as social relations, academic success, health status, gender, economic conditions and family characteristics affect the attachment scores of adolescents. In this context, trainings that will raise awareness about attachment can be organized for adolescents and their families.

Keywords: High School Students, Attachment, Nursing

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
1.GİRİŞ	1
1.1.Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1.Bağlanma ve Bağlanma Davranışı	4
2.2.Bağlanma Kuramları	4
2.2.1Freud'un Bağlanma Kuramı	5
2.2.2.Lorenz'in Bağlanma Kuramı	5
2.2.3.Harlow'un Bağlanma Kuramı	6
2.2.4.Ainsworth'un Çalışmaları.....	7
2.2.5.Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	7
2.3.Bağlanma stilleri	8
2.3.1.Güvenli Bağlanma	8
2.3.2.Güvensiz Bağlanma	9
2.4.Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma	10
2.4.1.Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma Davranışı	10
2.4.2.Ergenlik Döneminde Bağlanma Davranışı	11
2.4.3.Yetişkinlikte Bağlanma Davranışı	13
2.5.Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	13
2.6.Hemşirelik Yaklaşımı	15
3.GEREÇ VE YÖNTEM	17

3.1 Araştırmanın Şekli.....	17
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	17
3.3.Araştırmanın Evreni	17
3.4. Araştırmanın Örneklemi.....	17
3.5 Verilerin toplanması	19
3.5.1 Tanıtıcı Bilgi Formu (Ek-1)	19
3.5.2 Anne Baba ve Akran Bağlanması Envanteri (Ek-2)	20
3.7 Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	20
3.7 Araştırmanın Uygulanması	20
3.7 Araştırmanın Etik Yönü	21
4.BULGULAR	22
5.TARTIŞMA.....	33
5.1.Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Bulgularının Tartışılması.....	33
5.2.Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Bulgularının Tartışılması.....	43
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	50
6.1. Sonuçlar	50
6.2.Öneriler	51
7. KAYNAKÇA.....	53

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Çalışmaya Alınan Liseler Ve Bu Liselerden Örnekleme Giren Öğrenci Sayıları.....	19
Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri	22
Tablo 4.2. Ebeveynlerin Tanıtıcı Özellikleri	24
Tablo 4.3. Anne-Baba Akran Bağlanması Envanteri Ve Alt Boyutları Puan Ortalaması	25
Tablo 4.4. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba Ve Akran Bağlanması Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	26
Tablo 4.5. Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba Ve Akran Bağlanması Envanteri Puan Ortalamasının Karşılaştırılması.....	31

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABABE	:	Anne Baba Akran Bağlanması Envanteri
Akt.	:	aktaran
vd.	:	ve diğerleri

1.GİRİŞ

1.1.Problemin Tanımı ve Önemi

Bağlanma, bireylerin duygusal ve sosyal gelişiminde temel bir süreç olup, doğumla başlar ve yaşam boyu devam eder. Ulmer-Yaniv ve arkadaşları (2022), bu süreci bebeklikten itibaren oluşan duygusal bağlar olarak tanımlar. Bu bağlar, bireylerin duygusal güvenliği ve desteği için önemlidir. Kaya (2017) bağlanmayı, bireyin bir kişiyle kurduğu duygusal bağ olarak tanımlar. Bu bağ, kişinin kendini güvende hissetmesini ve stresle başa çıkmasını sağlar. Sable (2008) ise bağlanmanın yaşam boyu süren bir gelişimsel süreç olduğunu belirtir (Akt. Yanıkova, 2023).

Bağlanma kavramı, 13. yüzyıla kadar uzanır ve 18. yüzyılda Jean-Jacques Rousseau tarafından anne ve bebek arasındaki bağı tanımlamak için kullanılmıştır (Kavlak ve Şirin, 2009). John Bowlby, 1944 yılında yayımladığı "Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları" adlı çalışmasında bağlanma teorisini geliştirmiştir. Bu çalışmada, annelerinden yoksun büyüyen bebeklerin fiziksel ve psikolojik zayıflıklarını vurgulamıştır (Soysal, 2005). Bowlby (1969), bağlanmayı, bebeklerin erken yaşlarda bir kişiyle kurduğu temel ilişki olarak tanımlar (Ali vd., 2021).

Ainsworth ve arkadaşları (1978), "Yabancı Ortam Prosedürü" ile bebek-ebeveyn ilişkilerini incelemiş ve bu prosedür, bebeğin bakım vereni "güvenli bir temel" olarak kullanma derecesini ölçer (Nigâr, 2023). Margaret Mahler, ayrılma-bireyleşme sürecinde anne-çocuk bağına araştırmış ve annenin erişilebilirliğinin çocuk üzerindeki etkilerini incelemiştir (Akt. Yanıkova, 2023). Sigmund Freud (1935, 1966) ise erken dönem anne-bebek etkileşiminin önemini ve bu ilişkinin yaşam boyu süren etkilerini vurgulamıştır (Akt. Yanıkova, 2023).

Bağlanma, çocukların kendilerini sevilen ve değerli hissetmelerini sağlar. Güvenli bağlanma, çocukların zihinsel potansiyellerini kullanabilmeleri ve mantıklı düşünme becerilerini geliştirmeleri için gereklidir (Yıldız, 2019). Güvenli bağlanma, bebeklerin bakım veren ile sağlam bir etkileşim kurmasıyla sağlanır ve bu, çocuğun ruh sağlığı için temel oluşturur (Akt. Yıldız, 2014). Güvenli bağlanmanın belirtileri

arasında, birincil bakım verenle iyi etkileşim sağlama ve stresli durumlarda bakım vereni arama yer alır (Ulmer-Yaniv vd., 2022).

Bağlanma, bireylerin tüm yaşam sürecinde önemli bir rol oynar, ancak ergenlik döneminde, biyolojik, mental ve sosyal değişimlerin hızla yaşandığı bu dönemde daha da kritik hale gelir (Morsünbül ve Çok, 2011). Bu dönemde bağlanma özelliklerinde önemli değişimler gözlemlenir (Henschel vd., 2020). Ebeveynlerle olan bağlar zayıflarken, ergenler duygusal destek arayışında arkadaşlarına yönelir (Kesebir vd., 2011; Aydoğdu ve Çam, 2013). Akran ilişkileri, oyun arkadaşlığından daha derin, uzun süreli ve duygusal bağlara dönüşür (Onur, 2023). Güvenilir arkadaşlıklar, ergenin biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlere uyum sağlamasında önemli bir rol oynar (Japutra vd., 2018).

Ergenlik dönemi, kişilik gelişimi ve benlik saygısının artışı açısından kritik bir dönemdir. Bu süreçte bağlanma, ergenin kendini ve çevresini algılama biçimini etkiler (Allen vd., 1998; Aydoğdu ve Çam, 2013). Ebeveynlerle kurulan bağın kalitesi, ergenin kendine güvenini, duygusal düzenleme becerilerini ve genel psikolojik sağlığını etkiler. Güvenli bağlanma, ergenlerde kişilik gelişimini ve stresle başa çıkma yeteneklerini olumlu yönde etkiler (Allen vd., 1998; Aydoğdu ve Çam, 2013). Güvenli bağlanan ergenler, duygusal düzenleme ve olumlu sosyal etkileşimler kurma becerilerini geliştirir (Henschel vd., 2020).

Güvensiz bağlanma ise ergenin sosyal ilişkilerinde ve duygusal sağlığında zorluklara yol açabilir. Ebeveynlerini tehdit olarak gören çocuklar, bu tutumlarını ergenlikte sosyal çevrelerine yansıtabilir, bu da güvenli ilişkiler kurmayı ve olumsuz duygusal durumlarla başa çıkmayı zorlaştırır (Onur, 2023; Del Giudice, 2018). Sosyal ilişkilerde başarılı olamayan ergenler, duygusal ve ahlaki gelişimlerinde zorluklar yaşayabilirler. Akran ilişkileri, bireyin duygusal gelişimini ve sosyal değerleri öğrenmesini sağlar (Cann vd., 2008). Sağlıklı akran ilişkileri kuramayan ergenler, kişisel çıkarlarını öncelikli olarak görebilen egoist özellikler geliştirebilirler (Momeni vd., 2021).

Çocukluk döneminde anne-baba ile kurulan sağlıklı ilişkiler, ergenlik ve sonrasında bireyin sosyal ilişkilerini ve kendine yönelik algılarını şekillendirir. Ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmesi, çocukların gelişimsel

ihtiyaçlarını destekleyerek sağlıklı bir yetişkinlik süreci geçirmelerine yardımcı olur. Hemşirelerin bağlanma ve anne-bebek ilişkisinin önemini anlaması, ocuk gelişimini destekleyen sağlık hizmetlerinin kalitesini arttırır (Del Giudice, 2018). Bağlanma ve ilişki kalitesi konusundaki farkındalık, aile içi ve sağlık hizmetlerinde daha destekleyici ortamların oluşturulmasına katkı sağlar. Eğitimler ve destek programları, ebeveynlerin ve sağlık profesyonellerinin bilinçlenmesini ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermelerini sağlar. Literatürde, güvensiz bağlanmanın ergenleri özellikle psikolojik ve sosyal yönden olumsuz etkilediği gösterilmiştir. Kişilik gelişimi açısından kritik bir dönem olan ergenlikte, güvensiz bağlanmanın ergenlerin duygusal, sosyal, davranışsal, ilişkisel ve akademik sorunlar yaşayabileceği düşünülmektedir. Bebeklik ve çocukluk döneminde güvenli bağlanmayı etkileyen birçok çalışma mevcut olmasına rağmen, ergenlik döneminde bağlanmayı etkileyen faktörlere yönelik araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle, çalışmamız ergenlerde bağlanmayı etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, lise ğrencilerinde bağlanma ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Bağlanma ve Bağlanma Davranışı

Bağlanma, doğumla başlayan ve bireyin duygusal altyapısını oluşturan temel bir süreçtir (Ulmer-Yaniv vd., 2022). Bebeklik döneminde birincil bakım verenle kurulan ilişki, çocuğun güvenlik ve rahatlık duygusunun gelişmesinde kritik bir rol oynar (Khoo ve Yueh, 2022). Bu ilişki, çocuğun güvenli bir temel oluşturmaya ve dünyayı keşfetmek için ihtiyaç duyduğu duygusal desteği almasına yardımcı olur (Arpacı, 2022).

John Bowlby'nin bağlanma teorisine göre, bağlanma, bireyin kendisi için önemli olan kişilere karşı hissettiği güçlü duygusal bağlılığı ifade eder (Ali vd., 2021). Özellikle bebeklik döneminde, kurulan bu bağ, çocuğun stresli durumlarda güvenlik ve rahatlık arayışını yönlendirir (Tabachnick vd., 2022). Bağlanma davranışları, bebeklerin yaşamının ilk altı ayında ortaya çıkmaya başlar ve iki yaşına kadar belirginleşir (Ulmer-Yaniv vd., 2022). Bu dönemde kurulan güvenli bağlanma, çocuğun ileriki yaşamında sağlıklı sosyal ve duygusal ilişkiler kurmasına zemin hazırlar.

2.2.Bağlanma Kuramları

Bağlanma teorileri, 1930'lu ve 1990'lı yıllar arasında bazı klinik araştırmacıların çalışmaları temelinde şekillenmiştir. Bu araştırmalar, özellikle anne ve çocuk arasında kurulan bağın, çocukların kişilik gelişiminde ve yaşam boyu süren özelliklerinde kritik bir rol oynadığını göstermiştir. Bu bağın incelenmesi ve çocuklar ile yetişkinlerde görülen psikopatolojik tablolarla olan bağlantısının kurulması, John Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramı ile sistematik bir hale getirilmiştir (Tüzün ve Sayar, 2006). Bağlanma kuramının geliştirilme aşamasına ve gelişim sürecine katkıda bulunan teoriler ve ana hatları aşağıda ele alınmıştır.

2.2.1 Freud'un Bağlanma Kuramı

Sigmund Freud, psikoanalitik kuramın kurucusu olarak, çocukların erken gelişim dönemlerini ve bu dönemlerdeki temel ihtiyaçların karşılanması, çocukların bakım verenleriyle kurdukları bağlar üzerindeki etkilerini vurgulamıştır.

• **Oral Dönem ve Haz İlkesi:** Freud yaşamın ilk 18 ayını "oral dönem" olarak tanımlar ve bu dönemde bebekler ağızları aracılığıyla haz ve tatmin ararlar. Bu dönemde bebeğin haz kaynaklarından biri emzirme yoluyla annenin sütüdür. Freud, bebeklerin temel ihtiyaçlarının (örneğin, açlık) karşılanması onların mutlu olmasına ve bakım verenlerine bağlanmasına neden olduğunu savunur. Bebeklerin annelerine olan bağımlılığı, bu dönemde anneleri tarafından beslenme ve rahatlatılma gereksinimlerinden kaynaklanır (Yiğit, 2020).

• **Bağlanma ve Güven Duygusu:** Freud'a göre, bebeğin güvenlik duygusu ve annesine bağılılığı, onun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının sürekli ve tutarlı bir şekilde karşılanmasıyla gelişir (Yiğit, 2020). Bu güvenlik duygusu, çocuğun ileriki yaşamında sağlıklı duygusal ve sosyal ilişkiler kurmasının temelini oluşturur (Aksekili, 2017).

• **Bağlanma Stilleri ve Kişilik Gelişimi:** Freud'un kuramında, bebeklerin oral ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmaması veya aşırı düzeyde karşılanması, çocukların güvensiz bağlanma stilleri geliştirmesine yol açabilir. Bu durum, ilerleyen dönemde bağımlılık, benmerkezcilik ve pasiflik gibi kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olabilir (Yiğit, 2020). Ayrıca, Freud, anne figürünün çocukların yaşamındaki ilk ve en güçlü sevgi objesi olduğunu ve bu ilişkinin daha sonraki sosyal ilişkiler için bir model teşkil ettiğini belirtir (Ainsworth, 1970).

2.2.2. Lorenz'in Bağlanma Kuramı

Etolog Konrad Lorenz, bağlanma davranışlarını biyolojik ve çevresel faktörlerin birleşimi olarak incelemiştir. Lorenz'in çalışmaları, özellikle hayvanlar üzerinde yapılan gözlemler yoluyla, bağlanma davranışlarının doğal ve genetik temellerini araştırmıştır.

• **Basım ve Kritik Dönem:** Lorenz, "basım" (imprinting) olarak adlandırdığı süreçle, belirli türlerin (örneğin, kazlar) yaşamlarının çok erken dönemlerinde

kendilerine yakın olan hareketli bir nesneye (genellikle anne) bağlandıklarını keşfetmiştir. Bu süreç, kritik bir dönemde (örneğin, yumurtadan çıkış sonrası ilk saatler) gerçekleşir ve yavru, bu nesneye güçlü bir şekilde bağlanır (Yiğit, 2020). İnsan bebeklerinde de benzer bir kritik dönem olduğu ve bebeklerin yaşamlarının ilk aylarında anneleriyle kurdukları etkileşimlerin, bağlanma kalitesini etkilediği öne sürmüştür.

- **Genetik ve Öğrenme:** Lorenz'e göre, bağlanma davranışları genetik olarak programlanmış olmakla birlikte, kime bağlanılacağı çevresel deneyimlerle öğrenilir (Suchman vd., 2006). Bunu hem doğal bir eğilim hem de öğrenme süreçlerinin bir kombinasyonu olarak tanımlar.

2.2.3. Harlow'un Bağlanma Kuramı

Harry Harlow, bağlanma davranışlarının fizyolojik ihtiyaçlar kadar duygusal ihtiyaçlarla da ilgili olduğunu vurgulayan deneysel çalışmalarıyla bilinir. Harlow'un maymunlarla yaptığı deneyler, bağlanma teorisinin gelişiminde önemli bir yer tutar.

- **Duygusal Bağlanma ve Temas:** Harlow (1958), bebek maymunları annelerinden ayırarak farklı türde "annelerin" (yumuşak bez anneler ve telden yapılmış, sadece süt veren anneler) yanına yerleştirdi. Maymunlar, fiziksel temas ve rahatlık sağlayan yumuşak annelere, sadece besin sağlayan tel annelere göre daha fazla bağlanma gösterdi (Akt. Dülger, 2019). Bu, bağlanmanın sadece fizyolojik ihtiyaçlarla değil, aynı zamanda duygusal ihtiyaçlarla da ilgili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, sürekli bakımın ve duygusal bağın, sağlıklı bir psikolojik gelişim için kritik öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur.

- **Sosyal İzolasyonun Etkileri:** Harlow, sosyal izolasyona maruz kalan maymunların ciddi duygusal ve davranışsal problemler geliştirdiğini göstermiştir. Bu maymunlar, normal sosyal davranışlar sergileyememiş, grup etkileşimlerinden kaçınmış ve bazı durumlarda hayatta kalmayı başaramamıştır (Yiğit, 2020). Bu bulgular, erken dönem bağlanma deneyimlerinin, çocukların duygusal ve sosyal gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkilerini vurgulamaktadır.

2.2.4.Ainsworth'un Çalışmaları

Ainsworth, bağlanma davranışlarının sınıflandırılması konusunda öncü çalışmalarıyla bilinir. Mary Ainsworth, bebekler ve anneleri arasındaki bağlanma ilişkilerini incelemek için gözlemsel yöntemler kullanarak farklı bağlanma stillerini tanımlamıştır.

•**Yabancı Durum Testi:** Ainsworth ve arkadaşları (1978), "Yabancı Durum Testi" olarak isimlendirilen laboratuvar yöntemini kullanarak, bebeklerin bağlanma sistemlerinin nasıl çalıştığını ve nasıl tepki verdiklerini incelemiştir. Bu testte, 12-20 aylık çocuklar sistemli bir şekilde kısa aralıklarla annelerinden ayrılarak yabancı bir kişiyle yalnız bırakılır ve ardından tekrar anneleriyle bir araya getirilir (Ainsworth, 1978). Bu test, çocukların ayrılma, yeniden buluşma ve yabancı biriyle yalnız kalma durumlarındaki tepkilerini değerlendirerek bağlanma stillerini güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma olarak sınıflandırmayı amaçlamaktadır.

•**Bağlanma Stilleri:** Ainsworth'un araştırmaları, farklı bağlanma stillerinin çocukların ileriki yaşamlarındaki sosyal ve duygusal ilişkilerini nasıl etkilediğini gösterir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar, bakım vericiye güven duyar ve yeni sosyal durumlarda daha az kaygı yaşarlar. Kaçınan bağlanma stiline sahip çocuklar, bakım vericiye karşı mesafeli davranır ve bağımsız olma eğilimindedirler. Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip çocuklar ise bakım vericiye aşırı bağımlı ve kaygılı olabilirler.

2.2.5.Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

John Bowlby, çocuk gelişiminde bağlanmanın kritik olduğunu vurgulamıştır. Kurum bakımındaki çocukların temel ihtiyaçları karşılanırsa da duygusal ve gelişimsel sorunlar yaşamalarının sebebini güvenli bağlanma eksikliğine bağlamıştır (Yiğit, 2020).

•**Güvenli Bağlanma:** Bowlby, annelerin çocuklarına güvenli bir ortam sağlamalarının, çocukların dış dünyayı keşfetmeleri ve gerektiğinde güven içinde geri dönmeleri için hayati olduğunu savunur. Bu kuram, Harry Harlow'un bebek maymunlarla yaptığı deneylerle desteklenmiştir; deneyler, duygusal bağın yalnızca

fizyolojik ihtiyaçlarla değil, güvenlik ve duygusal bağlanmayla da güçlendiğini göstermiştir (Tüzün ve Sayar, 2006).

- **Evrimsel Yaklaşım:** Bebekler, doğuştan gelen yakın olma işteği ve korunma ihtiyaı ile bağlanma davranışları sergiler. Bowlby, bu davranışların insan yavruları ve primatlar arasında benzerlik gösterdiğini ve evrimsel bir temele dayandığını belirtmiştir (Yiğit, 2020).

- **İçsel alışma Modelleri:** Bağlanma, sadece davranışsal bir sistem değil, aynı zamanda bireyin kendisi ve başkaları hakkında geliştirdiği zihinsel temsilleri de içerir. Güvenli bağlanma, çocukların sağlıklı sosyal ve duygusal ilişkiler kurmasını sağlarken, güvensiz bağlanma, ileriki yaşamlarında çeşitli zorluklara yol açabilir (Kong vd., 2018; Alexander vd., 1998).

Bowlby 'ye göre, sağlıklı bir bağlanma, çocukların psikolojik gelişimi için hayati öneme sahiptir; eksik veya yanlış gelişen bağlanmalar ise ciddi kişilik ve zihinsel sağlık sorunlarına neden olabilir (Tüzün ve Sayar, 2006).

2.3.Bağlanma stilleri

Bağlanma kuramı, insan ilişkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle ocukluk döneminde kurulan bağlanma stilleri, yetişkinlikteki ilişki kalıplarını belirlemede önemli rol oynar. Bağlanma sürecinde ocuk ve anne arasındaki karşılıklı destek ve ihtiyaçların karşılanması, bağlanmanın güçlenmesini sağlar ve ilerleyen ilişkileri de etkiler (Gündaş, 2013)

Bağlanma stilleri genellikle güvenli, kaygılı (endişeli, korkulu, kaçınmacı) ve çözümsüz olarak sınıflandırılır. Bu stiller, bireylerin başkalarıyla olan ilişkilerindeki davranış ve beklentilerini belirler. Güvenli bağlanma, genellikle sağlıklı ve destekleyici ilişkileri teşvik ederken, kaygılı bağlanma stilleri ise ilişkilerde belirsizlik ve güvensizlik hissi yaratabilir.

2.3.1.Güvenli Bağlanma

Bireyin kendini sevgiye layık ve değerli olarak görmesi, gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir bağlanma stili olarak karşımıza çıkar. Güvenli bağlanma davranışı sergileyen bireyler genellikle başkalarıyla pozitif ilişkiler kurma

konusunda başarılı ve empati yeteneklerine sahiptirler. Ayrıca, duygularını ifade etmekte rahat oldukları için içsel uyumları daha yüksektir (Kesebir vd.,2011).

Bu bağlanma stiline çocukluk döneminde oluşturulması, bireyin ilerleyen yaşamında sağlıklı ilişkiler kurmasına ve başkaları tarafından kabul görmesine katkıda bulunur. Ebeveynlerin çocuklarına güven vermesi, duygularını ifade etmelerine olanak tanınması ve onları desteklemesi, güvenli bağlanmanın gelişimine yardımcı olabilir. Güvenli bağlanma stiline oluşturulması, bireyin duygusal olarak sağlam ve başkalarıyla ilişkilerinde başarılı bir şekilde iletişim kurması için önemli bir adımdır. Bu nedenle, güvenli bağlanma davranışının desteklenmesi ve sağlam temeller üzerine inşa edilmesi bireyin psikolojik ve duygusal açıdan sağlıklı bir gelişim göstermesine katkı sağlayabilir (Çelik vd., 2017)

2.3.2.Güvensiz Bağlanma

Güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin genellikle duygusal olarak zorlanma ve ilişkilerde sorun yaşama eğilimleri vardır. Bu bireyler genellikle başkalarından bekledikleri sevgi ve kabulü bulamazlar bu nedenle ilişkilerinde yaşadıkları sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Güvensiz bağlanma stillerinin erken dönemlerde oluşması, bireyin duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir rol oynar. Bu nedenle güvenli olmayan bağlanma stilleri, gençlik döneminde duygusal olarak zorlanma ve uyum sorunları yaşamaya neden olabilir (Kesebir vd., 2011). Güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin psikopatolojik sorunlarla karşılaşma riski daha yüksektir ve bu nedenle bu durumun farkında olunması ve gerekli destek ve terapi hizmetlerinin alınması önemlidir. Terapi süreçleri, bireyin güvensiz bağlanma stillerini anlamasına ve değiştirmesine yardımcı olabilir ve daha sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olabilir.

Güvensiz bağlanma stilleri; saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve kaçınan bağlanmadır.

•**Saplantılı bağlanma:** Genellikle sürekli onay ve ilgi arayışı içinde olan bireyleri tanımlar. Bu bağlanma stiline sahip olan bireyler, ilişkilerinde sürekli olarak başkalarının onayını ve sevgisini ararlar. Genellikle aşırı kıskançlık ve bağımlılık gösterirler (Kesebir vd., 2011).

• **Korkulu bağlanma:** Bu bağlanma stiline sahip bireyler ise genellikle güven eksikliği yaşarlar ve ilişkilerde sürekli olarak terk edileceklerini veya incineceklerini düşünürler. Bu nedenle sürekli olarak endişe ve korku içinde yaşarlar; ilişkilerinde saldırganlık veya çekingenlik gibi davranışlar sergileyebilirler (Kesebir vd., 2011).

• **Kayıtsız bağlanma:** Bu bağlanma stili, duygusal ilişki kurmaktan kaçınma eğiliminde olan bireyleri tanımlar. Bu bağlanma stiline sahip olan bireyler genellikle duygusal olarak mesafeli ve soğuk davranırlar ve ilişkilerinde duygusal bağ kurmaktan kaçınırlar (Çelik vd.,2017).

• **Kaçınan Bağlanma:** Genellikle duygusal olarak geri çekilen ve ilişkilerde bağlanmaktan kaçınan bireyleri tanımlar. Bu bağlanma stiline sahip olan bireyler genellikle duygularını ifade etmekten kaçınırlar ve ilişkilerde mesafeli davranırlar (Kesebir vd., 2011).

Güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin psikopatolojik sorunlarla karşılaşma riski daha yüksektir ve bu nedenle durumun farkında olunması ve gerekli destek ve hizmetlerin sağlanması önemlidir.

2.4.Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma

Bağlanma teorisi, John Bowlby ‘nin temellerini attığı ve bağlanmanın, bireyin yaşamında nasıl temel bir ihtiyaç olduğunu vurgulayan bir yaklaşımdır (Ceritli, 2016). Bağlanma figürlerine olan bağlar, insanın hayatta kalma ve gelişiminde kritik bir rol oynar. Bu bağlar, bir çocuğun annesi ya da birincil bakımını gerçekleştiren kişi ile oluşturduğu bağdan, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki arkadaşlıklar ve romantik ilişkiler gibi daha karmaşık sosyal ilişkilerde kendini gösterir (Morsümbül ve Çok, 2011).

2.4.1.Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma Davranışı

Bağlanma davranışları bireyin çevresini keşfetmesine yardımcı olurken, tehdit veya stres durumlarında güvenlik ve sığınma sağladığı bir merkez işlevi görür (Fleming, 2008). Özellikle bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bağlanma, bireyin kendini güvende hissetmesini ve duygusal dengesini korumasını sağlar.

Bağlanma ilişkisi başlangıçta tek yönlüdür; bebekler doğumdan hemen sonra annelerini veya bakıcılarını tanımazlar. Ancak, zamanla ve sürekli etkileşimler yoluyla bu ilişki iki yönlü hale gelir (Paterson ve Moran, 1988). Bebeğin duygusal ve fizyolojik ihtiyaçları, bağlanma tutumlarının oluşmasında kritik rol oynar. Emme ve tutma gibi doğuştan gelen davranışlar, bağlanma figürüyle yakınlık kurmada önemli bir yer tutar (Gürtepe, 2022).

Bireyin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını zamanında karşılayan, onunla sağlıklı bir ilişki kuran bakıcılar bebekle güvenli bağlanma oluşturur. Güvenli bağlanma, bireyin olumlu bir benlik algısı geliştirmesine ve düşük kaygı seviyelerine sahip olmasına katkıda bulunur (Erözkan, 2011). Bireyin ihtiyaçlarının karşılanmadığı veya bakıcının duygusal olarak yetersiz olduğu durumlarında bebek güvensiz bağlanır. Güvensiz bağlanan bireyin güvenlik ve kendine güven duygularını zayıflatır ve potansiyel olarak olumsuz psikolojik sonuçlara yol açar.

2.4.2.Ergenlik Döneminde Bağlanma Davranışı

Ergenlik dönemi, bireyin gelişim alanlarında önemli değişikliklerin yaşandığı kritik bir dönem olarak kabul edilir (Silvers, 2022). Bu geçiş döneminde, bebeklik ve çocuklukta kurulan bağlanma seviyelerini azaltma ve özerklik kazanma çabaları öne çıkar. Bu çabalar, ebeveynlerle yaşanan çatışmalara neden olabilir. Ancak bu çatışmalar, duygusal bağların sona erdiği anlamına gelmez. Aksine, ergen birey özerkliğini kazanırken, ebeveynlerin desteğiyle doğru kararlar alabilir ve yeni bağlanma ilişkilerini güven temeline oturtabilir (Allen ve Land, 1999).

Ergenlik döneminde bağlanma ilişkilerini en çok etkileyen değişiklik bilişsel gelişimdir. Bu dönemde, ergen birey somut düşünmeden soyut düşünmeye geçiş yapar. Bu bilişsel olgunlaşma, ergenin bağlanma ilişkilerini kendi düşünce ve duyguları çerçevesinde kurabileceğini fark etmesini sağlar. Bu bilinçle ergen, ebeveynleriyle kurduğu bağlanma ilişkilerini yeniden değerlendirir, eksiklikleri ve hataları gözden geçirir ve akranlarını, akrabalarını ve öğretmenlerini yeni bağlanma figürleri olarak kabul edebilir. Ebeveynlerle kurulan bağlanma ilişkileri yeni bağlanma ilişkileriyle yer değiştirirse de ebeveynlere duyulan bağlanma destek ve temel güven kaynağı olarak devam eder (Gürtepe, 2022).

Bağlanma yaklaşımına göre, aileleriyle sağlıklı duygusal ilişkiler kurmuş ergenler, kaygı artırıcı olaylarla baş etmede, güven duygusu geliştirmede ve kendi potansiyellerini gerçekleştirmede daha başarılıdırlar (Gürtepe, 2022). Zimmermann (2004), güvenli bağlanma ilişkileri kurmuş ergenlerin, güvensiz bağlananlara kıyasla daha sağlam ve derin arkadaşlıklar oluşturduklarını, akranları tarafından daha fazla kabul gördüklerini ve daha az saldırganlık sergilediklerini ifade etmiştir (Akt. Gürtepe, 2022). Diğer yandan, Kobak ve Sceery (1988), güvensiz bağlanma ilişkileri olan ergenlerin, güvenli bağlananlara göre daha yüksek düzeyde düşmanca tutumlar, kaygı ve saldırganlık eğilimleri sergilediklerini göstermiştir.

Ergenlik döneminde birey, ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkilerinden uzaklaşma eğilimindedir (Lee, 2003). Bu dönemde, özerklik kazanma isteği ile ebeveyn desteğini hissetmek, bireyin fiziksel ve psikolojik gelişimini olumlu yönde etkiler (Allen ve Land, 1999; Sezer vd., 2019). Ebeveyn desteği göremeyen ergenler, bu desteği akranlarından aramaya başlarlar. Ergenler, duygularını ve içsel süreçlerini akranlarıyla paylaşarak bağlanma davranışları sergilerler. Bu süreçte bağlanma figürleri değişebilir ve duygusal ile romantik ilişkiler gelişebilir. Ergenlikte yaşanan romantik ilişki biçimi, yetişkinlikte aileyle kurulacak bağlanma ilişkileri için bir örnek oluşturur (Altundağ, 2011).

Yetişkinin ruhsal durumu ve gelişimi üzerinde, ergenlikte kurulan güvenli bağlanma etkilerinden söz edilebilir. Güvenli bağlanan ergenler, kişilerarası ilişkilerde yüksek benlik algısına, uyumlu olma yeteneğine ve diğer kişilere güven duyma eğilimine sahiptirler. Bu ergenlerde akademik başarı daha yüksek olur, toplumsal sorunlarla daha az yüzleşirler ve ruhsal problemler daha az görülür (Fateme ve Tavana, 2022).

Güvenli bağlanma stilini özümsemiş olan ergenler, bağlanma figürlerini kendilerini koruyan, destek olan ve ihtiyaçlarını karşılayan kişiler olarak görürler. Bu ergenler, sosyal hayatlarında ve akademik yaşamlarında pozitif ilişkiler kurma eğiliminde olurlar. Güvenli bağlanma, bireyin sadece ergenlik döneminde değil, yetişkinlikte de sağlıklı ve uyumlu bir yaşam sürdürmesine katkı sağlar (Fateme ve Tavana, 2022).

2.4.3.Yetişkinlikte Bağlanma Davranışı

Erişkinlikteki bağlanma, çocukluktaki bağlanma davranışlarının bir devamı olarak değerlendirilir. Bu durum, yetişkinin kendisini tehdit altında hissettiği anlarda belirginleşebilir; ihtiyaç duyduğu zamanlarda yetişkinler en güvendikleri kişilerden daha fazla destek talep edebilirler (Ermiş, 2019). Anne ve babanın bağlanma açısından önemi yetişkinlikte de devam eder; ancak yetişkinlik döneminde bağlanma hiyerarşisinde kişilerin yerleri değişebilir (Hazan ve Shaver, 1998). Yakın ilişkiler kurma eğilimi bebeklikten başlayarak yetişkinlik dönemine kadar sürer ve bu ilişkilerde bazı benzerlikler gözlemlenir. Bağlanmanın aktifleşmesinde kaygı ve sıkıntı tüm gelişim dönemlerinde temel bir etken iken, yetişkinlikte bu güdüler yakınlık arayışı, bakım verme (rahatlatma) ve cinsel birleşme isteği ile şekillenebilir (Hazan ve Shaver, 1998).

Günümüzde bağlanmanın, özellikle yetişkin bağlanmasının, çeşitli sebeplerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu sebeplerden sadece biri bakım verenlerin bakım verme tarzıdır, ancak yaşam deneyimlerinin etkisi de önemli bir rol oynamaktadır (Ermiş, 2019). John Bowlby, bağlanma ilişkilerinin "beşikten mezara" devam ettiğini belirtir. Bu, bireyin çocuklukta geliştirdiği bağlanma stiline, yaşam boyu süren ilişkilerde etkili olduğu anlamına gelir. Yetişkinlikteki bağlanma davranışları, çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimlerinden büyük ölçüde etkilenir, ancak yaşam boyu süren deneyimler ve ilişkiler de bu bağlanma örüntülerini şekillendirebilir (Akpınar, 2021). Bu, yetişkinlerin bağlanma örüntülerinin dinamik ve değişken olduğunu ve yaşam boyu gelişebileceğini göstermektedir.

2.5.Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Anne-bebek bağlanması üzerinde etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır ve bu faktörlerin birçoğu doğum süreci ve sonrasında yaşanan deneyimlerle ilişkilidir.

- Öncelikle, doğum sürecinde annenin yanında olan ve doğumu gerçekleştiren ebeler ve hemşireler bebekle ilk temasını sağlamada kritik bir rol oynar. Bu "ilk dokunuş," anne-bebek bağlanmasının başlangıcını etkileyebilir. Tensel temas, annelerin prolaktin ve oksitosin salgılamasını

artırarak emzirme sürecine ve bağlanmanın oluşmasına olumlu katkıda bulunur (Kavlak ve Şirin, 2009).

- Araştırmalar, vajinal doğum yapan annelerin, sezaryen doğum yapanlara göre daha hızlı bağlanma davranışları sergilediklerini göstermektedir. Vajinal doğum sonrası annelerin bebekleriyle daha erken ve yoğun bir şekilde tensel temas kurabilmesi, bağlanmayı hızlandırabilir (Hergüner, 2014).
- Hastaneden erken taburcu edilen annelerin (24-47 saat) bağlanma davranışlarının, daha uzun süre hastanede kalan annelerden (48 saatten sonra taburcu edilenler) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, erken taburcu edilen annelerin ev ortamında daha fazla tensel temasa sahip olabilmelerine ve daha rahat bir ortamda bulunmalarına bağlanmaktadır (Kavlak ve Şirin, 2009).
- Annenin kendi bebeğini emzirme ve bakım konusunda kendine güvenmesi, anne-bebek bağlanmasını kolaylaştırır. Anne adaylarının bu konudaki bilgi düzeyleri ve destek sistemleri, bağlanma sürecini olumlu yönde etkiler (Ferketich ve Mercer, 1995).
- Ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne-bebek bağlanmasını etkileyen önemli bir faktördür. Yeterli maddi kaynaklara sahip olmayan aileler, daha fazla stres ve kaygı yaşayabilir ve bu da bağlanma sürecini olumsuz etkileyebilir (Köse vd., 2013).
- Erken doğum yapma korkusu ve sonrasında yaşanan yoğun duygusal tepkiler, anne-bebek bağlanmasında gecikmelere neden olabilir. Prematüre bebeklerin bakım gereksinimleri ve sağlık sorunları, annelerin bağlanma sürecinde ekstra zorluklar yaşamasına yol açabilir (Bülez, 2016).
- Bebeklerin sağlık durumu, anne-bebek etkileşimlerini ve bağlanma sürecini doğrudan etkiler. Sağlıklı bebekler, anneleriyle daha kolay ve sık etkileşime girebilirken, sağlık sorunları olan bebeklerin özel bakıma ihtiyaç duyması, bağlanmayı karmaşık hale getirebilir (Çamurlu, 2006).
- Annenin psikolojik durumu, bağlanma sürecini doğrudan etkileyebilir. Depresyonlu annelerin bebekleriyle bağ kurmakta zorlandıkları, ancak

bebek masajı gibi etkileşimsel yöntemlerin bu bağlanmayı güçlendirebileceği belirtilmektedir (Bülez, 2016).

- Bakım verenin kendi sağlıklı durumları, çocuklarda ruhsal sorunlar ve sağlıklı tepkisel bağlanma sorunlarına yol açabilir. Ebeveynlerin kendi ruhsal sağlıklarına ve bakım yeteneklerine dikkat etmeleri, çocukların duygusal ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyebilir (Bülez, 2016).
- Annenin partnerinden aldığı destek, bağlanma sürecini olumlu yönde etkileyebilir. Eş desteği, annenin kendine güvenini artırabilir ve bebekle olan etkileşimlerini güçlendirebilir (Köse vd., 2013).
- Anne ve baba adaylarının bebek bakımı ve emzirme konularında yeterli bilgiye sahip olmaları, bağlanma sürecini kolaylaştırır. Eğitim programları ve rehberlik hizmetleri, ebeveynlerin bu konudaki becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Scharfe, 2012)

2.6.Hemşirelik Yaklaşımı

Hemşirelik bakımında hemşirelerin bağlanma stilleri hakkında bilgi sahibi olmaları büyük önem taşır. Hemşirelerin, ergenlerin bağlanma stillerini göz önünde bulundurmaları, hastaların uyumunu ve tedaviye yanıtını olumlu etkileyerek hemşirelik bakımının kalitesini artıracaktır (Mantler vd., 2022). Güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerde iletişim konusunda genellikle sorun yaşanmazken, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip ergenler hemşirelik bakımını reddedebilir.

Hemşireler, bağlanma stillerinin oluşmaya başladığı bebeklik döneminde ve bu stillerin yansımalarının görüldüğü ergenlik döneminde kritik öneme sahip önemli sorumluluklara sahiptir. Bu sorumluluklardan bazıları şunlardır (Arpacı, 2022)

- **Ailelere rehberlik yaparak ebeveynlerin güçlendirilmesi:** Ebeveynlerin çocuklarına sağlıklı bir şekilde bağlanmalarını teşvik etmek, çocukların güvenli bağlanma stilleri geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- **Sağlığın korunması ve geliştirilmesi:** Ergenlerin genel sağlığını korumak ve geliştirmek için bağlanma stillerine yönelik özel yaklaşımlar geliştirilmelidir.

- **Riskli sağlık davranışlarının önlenmesi:** Ergenlerin bağlanma stillerine göre riskli davranışların önlenmesine yönelik stratejiler belirlenmelidir.
- **Olumlu kişilerarası ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olmak:** Hemşireler, ergenlerin sağlıklı ve güvenli bağlanma ilişkileri kurmalarını destekleyerek, onların sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilirler.
- **Stresörlerle baş etmelerine yardımcı olmak:** Ergenlerin yaşadığı stresörlere karşı uygun başa çıkma mekanizmaları geliştirmelerine destek olmak, onların psikolojik sağlıklarını korumak için önemlidir.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Şekli

Lise öğrencilerinde bağlanma ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla, kesitsel/tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Nisan 2024 ve Mayıs 2024 tarihleri arasında Tokat Merkez'deki 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi, Şehit Mehmet Han Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Yeşilirmak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Özel Bilgi Anadolu Lisesi, Özel Tokat Yöntem Anadolu Lisesi, Özel Tokat Dinamik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.1).

3.3.Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini 2023-2024 yılları arasında Tokat il merkezinde öğrenim gören 14-18 yaş lise öğrencileri oluşturmuştur. Tokat merkezde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplam 35 lise bulunmaktadır. Bu okullardaki toplam öğrenci sayısı 12.700'dür.

Fahriye Arat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mehmet Emin Saraç Anadolu İmam Hatip Lisesi, Arif Nihat Asya İmam Hatip Lisesi, Tokat Anadolu İmam Hatip Lisesi, Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi homojen dağılım gösterdiği için, Uluslararası Tokat Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde yabancı uyruklu öğrencilerin bulunması nedeniyle dil ve iletişim sorunları yaşanabileceği için araştırmaya dahil edilmemiştir. Kalan 28 lisedeki 8944 öğrenci evreni oluşturmuştur.

3.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini 28 lisede okula devam eden toplam 8944 lise öğrencisi arasından örneklemin belirlenmesinde; saha araştırmalarında evreni ve oranı bilinen formüle göre, yapılan çalışmada 0.05 anlamlılık düzeyinde 550 lise öğrencisi olarak

belirlenmiş, elde edilen örneklem hacmi okul ve sınıf tabakalarına dağıtılmıştır (Tablo3.1). Ancak verilerin toplandığı sınıflarda gönüllü olan öğrenciler geri çevrilmemiş ve 584 öğrenciye ulaşılmıştır.

- N: Evrendeki birey sayısı
- n: örneklemdeki birey sayısı
- alfa:0,05
- t (N-1 serbestlik derecesindeki ve α yanılma olasılığındaki t değeri) :1,96
- s (evrenin standart sapması) :7,31
- d (olayın ortalamasına göre yapılmak istenen sapma miktarı): $\pm 0,6$

$$n = \frac{N t^2 S^2}{(N - 1)d^2 + t^2 S^2}$$

Tokat ili merkez ilçesinde herhangi bir liseyi küme kabul ederek küme örneklem yöntemiyle okulların %25'i örnekleme alınmıştır. Küme örnekleme yöntemiyle toplam küme içerisinde üzerinde çalışılacak küme sayısı belirlenmiştir. En az temsil etme oranı %20 en fazla temsil etme oranı %80 dir. Bu çalışmada oran %25 alınarak 28 liseyi temsilen okullar listesindeki beşin katları olan liseler seçilerek basit rastgele örnekleme yöntemiyle 7 tane lisenin çalışmaya alınmasına karar verilmiştir. Her bir okul bir tabaka olarak kabul edilerek, okullardan örnekleme alınacak öğrenci sayıları belirlenmiştir. Aynı şekilde, okullar içerisindeki sınıf düzeyleri de birer tabaka kabul edilerek, bu düzeylerden örnekleme alınacak öğrenci sayıları belirlenmiştir.

Tablo 3.1. Çalışmaya Alınan Liseler ve Bu Liselerden Örnekleme Giren Öğrenci Sayıları

Okullar	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
1.15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi	47	34	34	36	151
2.Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	23	21	13	19	76
3.Şehit Mehmet Han Anadolu Lisesi	32	26	27	56	141
4.Yeşilırmak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	21	20	16	11	68
5.Özel Bilgi Anadolu Lisesi	5	10	10	13	38
6.Özel Tokat Yöntem Anadolu Lisesi	5	8	10	18	41
7.Özel Tokat Dinamik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	15	17	17	20	69
Toplam	148	136	127	173	584

Araştırmaya alınma kriterleri; 14-18 yaş aralığında olan, veri toplama tarihlerinde okulda bulunan, ailesinden izin alınan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir.

3.5 Verilerin toplanması

Araştırma verileri etik kurul ve kurum izni alındıktan sonra 01.04.2024-31.05.2024 tarihleri arasında örnekleme seçilen 7 lisede yapılmış ve öğrencilere Tanıtıcı Bilgi Formu (Ek-1) ve Anne-Baba Akran Bağlanması Envanteri (ABABE) (Ek-2) formu dağıtılarak formların veliden izin alındıktan sonra doldurulması istenmiş ve bir sonraki gün toplanmıştır.

3.5.1 Tanıtıcı Bilgi Formu (Ek-1)

Literatür taranarak (Yıldız, 2019; Gürtepe 2022) araştırmacılar tarafından oluşturulan Tanıtıcı Bilgi Formu; öğrencilerin okul, sınıf, yaş, cinsiyet, aile tipi, birlikte yaşadığı kişiler, kardeş sayısı ve sırası, kronik hastalık durumu, sağlık algısı, anne ve babanın; çalışma durumu, yaşama durumu, birliktelik durumu, eğitim durumları, ailenin gelir düzeyi, ailenin sosyal güvencesi, aile ve arkadaşlık ilişkileri, yakın arkadaşın varlığı, okul başarısı, devamsızlık durumu ve daha önce psikolojik ve psikiyatrik yardım alıp almadığını içeren toplam 25 sorudan oluşmaktadır.

3.5.2 Anne Baba ve Akran Bağlanması Envanteri (Ek-2)

Araştırmada ergen bireylerin bağlanma duygularını belirlemek için, Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilen ve Kocayörük (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri kullanılmıştır. Bu envanter, 54 maddeden oluşan (18 madde anneye bağlanma, 18 madde babaya bağlanma ve 18 madde akrana bağlanma) beşli Likert tipi bir ölçme aracıdır (1=hiçbir zaman doğru değil, 2=nadiren doğru, 3=bazen doğru, 4=sıklıkla doğru, 5=her zaman doğru). Araç, ergenlerin anneye, babaya ve akrana bağlanma düzeylerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçekten en düşük 18 en yüksek 90 puan alınabilmektedir. Düşük puan bağlanma düzeyinin düşük olduğunu yüksek puan yüksek olduğunu göstermektedir. Bu ölçek, belirli alt boyutlarda tersten puanlanan maddelere sahiptir. Anneye bağlanma alt boyutunda 3., 6., 7., 9. ve 12. maddeler, babaya bağlanma alt boyutunda ise 3., 6., 7., 9. ve 16. maddeler tersten puanlanmaktadır. Akran bağlanması alt boyutunda ise 3., 4., 5., 12., 15. ve 16. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçek 14-18 yaş grubuna uygulanmış ancak yaş sınırından bahsedilmemiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında Cronbach alfa değerleri anneye bağlanma için $\alpha=0,91$, babaya bağlanma için $\alpha=0,92$ ve arkadaşla bağlanma için $\alpha=0,89$ olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada ölçme aracının alt faktörlerinin iç tutarlık katsayıları incelendiğinde ($\alpha_{\text{Anneye Bağlanma}}=0,90$, $\alpha_{\text{Babaya Bağlanma}}=0,92$, $\alpha_{\text{Akranlara Bağlanma}}=0,89$) güvenilir oldukları bulunmuştur.

3.7 Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Veri analizinde SPSS 24.0 sürümü kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesi için Kolmogorov Smirnow Testi kullanılmış, verilerin normal dağıldığı tespit edilmiş ve Parametrik Testlerden, t-testi ile One Way Anova testi; Non-Parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Anlamlılık değeri 0.05 alınmıştır.

3.7 Araştırmanın Uygulanması

Araştırmaya başlamadan önce Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmış; daha sonra örnekleme dahil edilen 7 okulun okul müdürlüklerine gidilerek

araştırmanın amacı ile ilgili açıklamalar yapıp formlar tanıtılmış ve araştırmanın nasıl yapılacağı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırma için uygun ders saatleri alınarak, rehberlik öğretmenleri ile gerekli açıklamalar yapılmış ve öğrencilere Tanıtıcı Bilgiler Formu (Ek-1) ve Anne-Baba Akran Bağlanması Envanteri (ABABE) (Ek-2) formu dağıtılarak formların veliden izin alındıktan sonra doldurulması istenmiş ve bir sonraki gün toplanmıştır.

3.7 Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'ndan (13.01.2021 tarihli, 2021-01/19 sayılı) etik onay alınmış (Ek 4) ve Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin elde edilmiştir (Ek-5). Çalışmaya dâhil edilen her öğrenci ve velisinden imza alınmıştır. Anne-Baba Akran Bağlanması Envanteri (ABABE) ölçeğinin kullanım izni için yazardan elektronik posta yoluyla izin alınmıştır (Ek-3). Araştırmanın tüm aşamaları etik ilkelere uygun şekilde yürütülmüştür.

4.BULGULAR

Bu bölüm de öğrencilerin ve ebeveynlerinin demografik dağılımına, demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının farklılaşma durumlarına ve ilişki analizine yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri (n=584)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Sınıf		
9	148	25,3
10	136	23,3
11	127	21,7
12	173	29,6
Yaş		
14 yaş	42	7,2
15 yaş	141	24,1
16 yaş	156	26,7
17 yaş	169	28,9
18 yaş	76	13,0
Cinsiyet		
Kız	326	55,8
Erkek	258	44,2
Yaşadığı Kişiler		
Anne-Baba	542	92,8
Akraba	10	1,7
Öğrenci Yurdu	32	5,5
Parçalanmış	24	4,1
Kardeş Sayısı		
Tek Çocuk	43	7,4
2 Kardeş	209	35,8
3 Kardeş	207	35,4
4 ve Daha Fazla	125	21,4
Çocuk Sırası		
İlk Çocuk	254	43,5
2.Çocuk	199	34,1
3 ve Sonrası	131	22,4
Kronik Hastalık Durumu		
Evet	58	9,9
Hayır	526	90,1
Sağlık Algısı		
İyi	505	86,5
Orta	67	11,5
Kötü	12	2,1
Aile İlişkisi		
Çok iyi	209	35,8
İyi	340	58,2
Kötü	35	6,0
Arkadaş İlişkisi		
Çok iyi	263	45,0
İyi	301	51,5
Kötü	20	3,4
Yakın Arkadaşın Varlığı		
Evet	560	95,9
Hayır	24	4,1
Okul Başarısı		
Çok iyi	84	14,4
İyi	428	73,3
Kötü	72	12,3
Devamsızlık Yapma Durumu		
Evet	314	53,8
Hayır	270	46,2
Psikolojik veya psikiyatrik Yardım alma durumu		
Evet	73	12,5
Hayır	511	87,5
Toplam	584	100,0

Öğrencilerin %29,6'sı 12.sınıf ve %28,9'u 17 yaşında, %55,8'i kız ve %92,8'i anne-babasıyla yaşamaktadır. Ayrıca öğrencilerin %35,8'i 2 kardeş ve %43,5'i ilk çocuktur.

Öğrencilerin %90,1'inin kronik hastalığının olmadığı ve %86,5'inin sağlığını iyi algıladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %58,2'si aile ilişkisini, %54,5'i arkadaş ilişkisini iyi algılarken, %95,9'unun yakın arkadaşının olduğu, %73,3'ü de okul başarısını iyi olarak belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %53,8'i devamsızlık yaparken, %87,5'inin psikolojik veya psikiyatrik yardım geçmişi bulunmamaktadır.

Tablo 4.2. Ebeveynlerin Tanıtıcı Özellikleri (n=584)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile Tipi		
Çekirdek	450	77,1
Geniş	110	18,8
Parçalanmış	24	4,1
Anne		
Sağ	580	99,3
Vefat Etti	4	0,7
Baba		
Sağ	579	99,1
Vefat Etti	5	0,9
Anne-Baba Birliktelik		
Birlikte	553	94,7
Ayrı	26	4,5
Başka Biriyle Evli	5	0,9
Annenin Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	15	2,6
Okur-yazar	36	6,2
İlkokul	68	11,6
Ortaokul	184	31,5
Lise	186	31,8
Üniversite	95	16,3
Annenin Çalışma Durumu		
Evet	193	33,0
Hayır	391	67,0
Babanın Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	5	0,9
Okur-yazar	23	3,9
İlkokul	55	9,4
Ortaokul	132	22,6
Lise	210	36,0
Üniversite	159	27,2
Babanın Çalışma Durumu		
Evet	529	90,6
Hayır	55	9,4
Gelir Durumu		
Düşük	17	2,9
Orta	357	61,1
İyi	210	36,0
Sosyal Güvence		
Evet	521	89,2
Hayır	63	10,8
Toplam	584	100,0

Öğrencilerin %77,1'i çekirdek aileye sahipken, %99,3'ünün annesi, %99,1'inin babası sağ ve %94,7'sinin anne-babası birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin %31,8'inin annesi lise mezunu ve annelerin %33'ü çalışmaktadır. Babaların ise %36'sı lise mezunu ve %90,6'sı çalışmaktadır. Ebeveynlerin %61,1'inin aile gelir durumu orta ve %89,2'sinin sosyal güvencesi vardır.

Tablo 4.3. Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri ve Alt Boyutları Puan Ortalaması

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Ort. $\pm$ SS	Medyan	Min-Maks
Anneye Bağlanma	18	66,23 $\pm$ 12,92	68	30-86
Babaya Bağlanma	18	58,84 $\pm$ 16,03	60	20-87
Akranlara Bağlanma	18	72,14 $\pm$ 12,78	75	32-90

Öğrencilerin Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri Puanları incelendiğinde Anneye Bağlanması Envanter puan ortalaması 66,23 $\pm$ 12,92, Babaya Bağlanması Envanter puan ortalaması 58,84 $\pm$ 16,03, Akranlara Bağlanması Envanter puan ortalamasının 72,14 $\pm$ 12,78 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=584)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Anneye Bağlanma	Babaya Bağlanma	Akranlara Bağlanma
Sınıf				
9	148	64,98±13,1	60,25±14,1	71,22±13,54
10	136	66±14,04	58,19±17,57	73,41±11,47
11	127	67,15±11,92	58,17±15,8	72,53±13,45
12	173	66,82±12,56	58,63±16,53	71,66±12,62
	F	0,809	0,538	0,821
	p	0,489	0,656	0,482
Yaş				
14	42	66,92±10,84	58,65±12,21	69,94±13,16
15	141	65,47±14,52	61,11±15,14	72,04±12,69
16	156	65,48±12,73	57,44±16,93	73,29±12,56
17	169	65,94±12,84	57,95±16,61	71,83±13,36
18	76	69,49±11,02	59,59±16,12	71,88±11,97
	F	1,518	1,178	0,660
	p	0,195	0,320	0,620
Cinsiyet				
Kız		64,79±13,4	55,93±16,05	73,72±12,02
Erkek		68,06±12,05	62,52±15,24	70,15±13,45
	t	-3,104	-5,033	3,344
	p	0,002*	0,000*	0,001*
Yaşadığı Kişiler				
Anne-Baba	542	66,38±12,97	58,85±16,04	72,38±12,67
Akraba	10	65,3±13,93	67,2±12,64	73,12±16,07
Öğrenci Yurdu	32	64,13±11,87	56,12±16,26	67,86±13,25
	KW	1,416	3,923	4,226
	p	0,493	0,141	0,121
Kardeş Sayısı				
Tek Çocuk	43	69,52±11,43	60,57±17,78	74,95±11,02
2 Kardeş	209	66,67±13,76	60,76±15,91	72,68±12,29
3 Kardeş	207	65,22±12,34	56,96±15,82	71,6±12,58
4 ve Daha Fazla	125	66,06±12,8	58,16±15,7	71,17±14,35
	F	1,449	2,204	1,178
	p	0,227	0,087	0,317
Çocuk Sırası				
İlk Çocuk		67,56±12,64	59,78±16,82	73,07±12,97
2 ve 3. Çocuk		64,59±13,09	58,44±15,89	71,57±11,87
4 ve Sonrası		66,16±13	57,63±14,6	71,21±13,7
	F	2,980	0,867	1,218
	p	0,052	0,421	0,297
Kronik Hastalık Durumu				
Evet	58	61,83±12,73	53,59±16,36	70,32±12,9
Hayır	526	66,72±12,86	59,42±15,9	72,35±12,76
	t	-2,754	-2,644	-1,144
	p	0,006*	0,008*	0,253
Sağlık algısı				
İyi	505	66,98±12,46	59,94±15,67	72,13±12,63
Orta	67	61,25±14,36	52,69±15,71	71,67±14,25
Kötü	12	62,83±17,56	46,75±20,68	75,41±10,91
	KW	9,658	17,191	0,711
	p	0,008*	0,000*	0,701
	Fark	1>2	1>2,3	

F: Tek yönlü ANOVA; KW: Kruskal Wallis H; t: Bağımsız örneklem t testi; *: p<,05

Tablo 4.4. (Devam) Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=584)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Anneye Bağlanma	Babaya Bağlanma	Akranlara Bağlanma
Aile İlişkisi				
Çok iyi	209	74,33±10,04	68,79±13,19	74,03±12,7
İyi	340	63,25±11,2	54,83±14,06	71,62±12,5
Kötü	35	46,92±10,84	38,32±12,88	66,02±13,9
F		128,134	109,226	6,707
p		0,000*	0,000*	0,001*
Fark		1>2,3	1>2,3	1>2,3
Arkadaş İlişkisi				
Çok iyi	263	67,51±13,27	60,56±17,06	77,79±9,82
İyi	301	65,55±12,39	58,08±14,68	68,55±12,15
Kötü	20	59,78±13,93	47,56±16,67	52±16,64
X ²		8,312	12,880	112,52
p		0,016*	0,002*	0,000*
Fark		1>2,3	1>2>3	1>2>3
Yakın Arkadaşın Varlığı				
Evet	560	66,47±12,87	58,95±16,1	73,11±11,88
Hayır	24	60,85±13,06	56,38±14,12	49,57±12,56
U		4,165	0,843	45,782
p		0,041*	0,359	0,000*
Okul Başarısı				
Çok iyi	84	70,15±12,32	64,8±15,91	72,18±14,19
İyi	428	66,45±12,54	58,97±15,46	72,27±12,38
Kötü	72	60,39±13,92	51,12±16,51	71,33±13,55
F		11,703	14,842	0,168
p		0,000*	0,000*	0,845
Fark		1,2>3	1>2>3	
Devamsızlık Yapma Durumu				
Evet	314	65,39±12,94	57,58±16,03	72,34±13,1
Hayır	270	67,21±12,84	60,31±15,93	71,92±12,42
t		-1,703	-2,058	0,400
p		0,089	0,040*	0,689
Psikolojik veya Psikiyatrik Yardım Alma Durumu				
Evet	73	61,03±14,24	52,34±15,55	73,4±11,91
Hayır	511	66,98±12,56	59,77±15,89	71,97±12,9
t		-3,724	-3,746	0,896
p		0,000*	0,000*	0,371

F: Tek yönlü ANOVA; KW: Kruskal Wallis H; t: Bağımsız örneklem t testi; *: p<,05

Tablo 4.4'te Lise Öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanterinden alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Buna göre anneye bağlanma boyutunun puan ortalamasında sınıf, yaş, birlikte yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası ve devamsızlık yapma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Anneye bağlanma boyutunda cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), erkeklerin annelerine bağlanma puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anneye bağlanma boyutunda kronik hastalık durumuna göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), kronik hastalığı olmayanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının kronik hastalığı olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anneye bağlanma boyutunda sağlık algısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), sağlık algısı iyi olanların anneye bağlanma puan ortalamalarının sağlık algısı orta düzeyde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anneye bağlanma boyutunda aile ilişkisine göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), aile ilişkisi çok iyi olanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının, aile ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anneye bağlanma boyutunda arkadaş ilişkisine göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), arkadaş ilişkisi çok iyi olanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının, arkadaş ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yakın arkadaşın varlığına göre annelere bağlanma boyutu anlamlı farklılık gösterirken ($p<0,05$), yakın arkadaşı olanların annelerine bağlanma puan ortalamaları, yakın arkadaşı olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anneye bağlanma boyutunda okul başarısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), okul başarısı çok iyi olanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının, okul başarısı iyi ve kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anneye bağlanma boyutunda psikolojik veya psikiyatrik yardım alma durumuna göre anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), psikolojik veya psikiyatrik yardım almayanların annelerine bağlanma puan ortalamaları, psikolojik veya psikiyatrik yardım alanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Babaya bağlanma puanları incelendiğinde sınıf, yaş, birlikte yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası ve yakın arkadaşın varlığına göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Babaya bağlanma boyutunda cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), erkeklerde babaya bağlanma puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kronik hastalık durumuna göre babaya bağlanma

boyutu anlamlı farklılık gösterirken($p<0,05$), kronik hastalığı olmayanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, kronik hastalığı olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaya bağlanma boyutunda sağlık algısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), sağlık algısı iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamalarının sağlık algısı orta ve kötü düzeyde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaya bağlanma boyutunda aile ilişkisine göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), aile ilişkisi çok iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, aile ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaya bağlanma boyutunda arkadaş ilişkisine göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), arkadaş ilişkisi çok iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, arkadaş ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaya bağlanma boyutunda okul başarısına göre gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), okul başarısı çok iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, okul başarısı iyi ve kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Okula devamsızlık yapma durumuna göre babalara bağlanma boyutu anlamlı farklılık gösterirken ($p<0,05$), devamsızlık yapmayanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, devamsızlık yapanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Psikolojik veya psikiyatrik yardım alma durumuna göre babalara bağlanma boyutu anlamlı farklılık gösterirken ($p<0,05$), psikolojik veya psikiyatrik yardım almayanların babalarına bağlanma puan ortalaması, psikolojik ve psikiyatrik yardım alanlara kıyasla daha yüksektir.

Akranlara bağlanma puanları incelendiğinde sınıf, yaş, birlikte yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası, kronik hastalık durumu, sağlık algısı, okul başarısı, devamsızlık yapma durumu ve psikolojik veya psikiyatrik yardım alma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Akranlara bağlanma boyutunda cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), kızların akranlara bağlanma puan ortalamasının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Akranlara bağlanma boyutunda aile ilişkisine göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), aile ilişkisi çok iyi olanların akranlarına bağlanma puan ortalamasının, aile ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Akranlara bağlanma boyutunda arkadaş ilişkisine göre

gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), arkadaş ilişkisi çok iyi olanların akranlarına bağlanma puan ortalamasının, arkadaş ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Yakın arkadaşın varlığına göre akranlara bağlanma boyutu anlamlı farklılık gösterirken ($p<0,05$), yakın arkadaşı olanların akranlara bağlanma puan ortalamasının, yakın arkadaşı olmayanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Ebeveynlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=584)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı(n)	Anneye Bağlanma	Babaya Bağlanma	Akranlara Bağlanma
Aile Tipi				
Çekirdek	450	66,56±12,88	59,41±15,51	71,94±12,87
Geniş	110	65,89±12,88	59,28±16,67	72,65±12,98
Parçalanmış	24	61,71±13,45	46,13±17,88	73,57±10,1
	KW	3,084	12,828	0,536
	p	0,214	0,002*	0,765
Fark			1,2>3	
Anne				
Sağ	580	66,32±12,82	58,88±15,98	72,21±12,74
Vefat Etti	4	54,35±23,02	53,5±24,37	62,5±17,31
	Z	765,5	939	709,5
	p	0,241	0,511	0,180
Baba				
Sağ	579	66,29±12,9	58,87±16,01	72,16±12,74
Vefat Etti	5	60±14,37	54,8±19,51	69,95±18,26
	Z	1041	1265,5	1414,5
	p	0,279	0,628	0,930
Anne-Baba Birliktelik				
Birlikte	553	66,41±12,78	59,38±15,6	72,08±12,87
Ayrı	26	62,5±14,71	45,77±18,17	74,6±9,57
Başka Biriyle Evli	5	66,2±17,87	67±23,48	67±17,2
	KW	1,655	15,636	1,000
	p	0,437	0,000*	0,606
Fark			1>2	
Annenin Eğitim Durumu				
Okur-yazar değil	15	65,64±12,41	60,91±17,75	64,33±12,26
Okur-yazar	36	66,14±14,24	58±14,55	73,19±12,47
İlkokul	68	66,74±11,67	58,73±14,1	71,07±13,98
Ortaokul	184	65,71±12,91	58,44±16,88	71,14±13,32
Lise	186	66,77±13,2	58,15±16,89	73,46±12,52
Üniversite	95	65,99±13,06	61,03±14,22	73,12±11,05
	KW	0,948	2,473	9,676
	p	0,967	0,781	0,085
Annenin Çalışma Durumu				
Evet	193	66,37±12,62	59,42±15,74	73,18±11,02
Hayır	391	66,17±13,08	58,55±16,17	71,63±13,55
	t	0,180	0,619	1,472
	p	0,857	0,536	0,142
Babanın Eğitim Durumu				
Okur-yazar değil	5	58,88±16,43	52,8±16,45	65,02±6,64
Okur-yazar	23	67,21±11,75	54,74±16,29	71,49±13,57
İlkokul	55	67,72±11,83	61,3±14,41	70,55±13,6
Ortaokul	132	66,6±12,91	57,62±16,42	70,1±13,63
Lise	210	65,74±13,22	57,74±16,75	73,75±11,63
Üniversite	159	66,16±13,02	61,24±14,95	72,59±13,04
	KW	1,770	8,335	9,289
	p	0,880	0,139	0,098
Babanın Çalışma Durumu				
Evet	529	66,33±12,83	58,83±16,01	72,23±12,7
Hayır	55	65,36±13,82	58,9±16,32	71,37±13,6
	t	0,529	-0,028	0,474
	p	0,597	0,978	0,636
Gelir Durumu				
Düşük	17	62,34±15,53	51,06±20,18	68,11±12,77
Orta	357	65,77±12,87	57,68±15,76	70,84±13,16
İyi	210	67,35±12,72	61,45±15,75	74,69±11,72
	KW	3,176	11,845	14,285
	p	0,204	0,003*	0,001*
Fark			3>2	3>2
Sosyal Güvence				
Evet	521	66,18±12,87	58,93±15,68	72,53±12,58
Hayır	63	66,72±13,38	58,11±18,78	68,94±14,06
	t	-0,314	0,332	2,111
	p	0,753	0,741	0,035*

F: Tek yönlü ANOVA; KW: Kruskal Wallis H; Z: Mann-Whitney U; t: Bağımsız örneklem t testi; *: p<,05

Tablo 4.5'te ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanterinden alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Buna göre anneye bağlanma boyutunun puan ortalamasında aile tipi, anne-baba yaşama durumu ve birlikteliği, anne-baba eğitim ve çalışma durumu, gelir durumu ve sosyal güvence durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Babaya bağlanma boyutunun puan ortalamasının anne-baba yaşam durumu, anne-baba eğitim ve çalışma durumu ve sosyal güvence durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Babaya bağlanma boyutunda aile tipine göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), babaya bağlanma puan ortalaması incelendiğinde çekirdek ve geniş ailede yaşayan öğrencilerin babalarına bağlanma puan ortalamasının, parçalanmış ailede yaşayanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne-baba birlikteliğine göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), anne-babası birlikte olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, anne-babası ayrı olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaya bağlanma boyutunda gelir durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), aile gelir durumu iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, aile gelir durumu kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Akranlara bağlanma boyutunun puan ortalamasında aile tipi, anne ve baba yaşam durumu ve birlikteliği, anne-baba eğitim ve çalışma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Akranlara bağlanma boyutunda gelir durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), aile gelir durumu iyi olanların akranlarına bağlanma puan ortalamasının, aile gelir durumu kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal güvenceye göre akranlara bağlanma boyutu puan ortalamasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), sosyal güvencesi olanların akranlara bağlanma puan ortalamasının sosyal güvencesi olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

5.TARTIŞMA

Bu araştırma lise öğrencilerinde bağlanma ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmamızın amacı doğrultusunda değişkenlere göre anne-baba ve akran bağlanma düzeyinin etkilenip etkilenmediği incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda bulgular literatürdeki veriler ile iki başlık altında tartışılmıştır.

5.1.Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Bulgularının Tartışılması

Araştırmamızda **cinsiyet** değişkeninin anne-baba ve akrana bağlanma boyutları üzerinde anlamlı farklılık yarattığı ($p<0,05$) ve erkeklerin bu bağlanma puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo4.4).

Bu bulgular, Sümer ve Güngör (1999), Şeker (2009), Erözkan (2011), Yakupoğlu (2019) ve Şahin (2021) 'in çalışmalarıyla da tutarlıdır. Bu araştırmalarda, erkeklerin genellikle daha güvenli bağlanma stillerine sahip olduğu, kızların ise daha çok güvensiz bağlanma stilleri gösterdiği bulunmuştur. Karakuş (2012), ergenlerde cinsiyet ve ebeveyne bağlanma stili arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, erkek ergenlerin bağlanma ölçek puanlarının kızlardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Doğan'ın (2016) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, anneye bağlanma boyutunda kız öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Göktepe (2015) ise cinsiyet değişkeni bağlamında, kız ve erkek ergenlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Gürtepe'nin (2022) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, babaya bağlanmanın cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı, fakat anneye ve akrana bağlanmanın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Arpacı 'nın (2022) ve Fujimori ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmalarda ise kız öğrencilerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Erkeklerin güvenli bağlanma stiline daha yatkın olmalarının nedenleri arasında, başkaları ile kolaylıkla duygusal yakınlık kurma isteği, başkalarına güvenme ve bağlanma konusunda rahat hissetme, birilerinin kendilerini kabul

etmesinin veya yalnız kalmalarının onları fazla kaygılandırmaması yer alabilir (Erözkan, 2004). Ebeveynlerin toplumsal değer ve tutumları çocuklarına aktarmalarının da bu sonuçlar üzerinde etkili olduğu düşünülebilir (Mutlu Demir, 2018). Geleneksel toplumlarda özellikle kız çocuklarının duygusal ve fiziksel istismarla eğitildiği, merak ve özgür davranışlarının engellendiği bir durum söz konusudur (Mutlu Demir, 2018). Ayrıca, "kızını dövmeven dizini döver" düşüncesiyle babaların kızlarına karşı erkek çocuklara oranla daha baskıcı tutumlar sergiledikleri gözlemlenmektedir. Özellikle babaların kız çocukları üzerinde gösterdiği buna benzer baskıcı tutumların, sonuçlar üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri **sınıf değişkeni** ile bağlanma arasında yapılan incelemede anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4). Bu bulgu, Onur (2006) ve Şeker (2009) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmektedir. Şeker, bu durumu Bowlby'nin kuramında bağlanmanın temelindeki zihinsel temsillerin durağan ve değişime açık olmayan sistemler olarak tanımlanmasından kaynaklanan bir sonuç olarak açıklamıştır. Bununla birlikte, Yakupoğlu'nun (2019) çalışmasında, saplantılı bağlanma stili ile sınıf düzeyi arasında, özellikle 10. sınıfa giden ergenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum, yaş grupları veya sınıf seviyelerinde bağlanma stillerinin farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Araştırmamızda özellikle sınıf değişkeni ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunmaması, bağlanma stillerinin daha çok bireysel ve çevresel faktörlerden etkilendiğini ve bu durumun zamanla değişmeyeceğini gösteriyor olabilir. Bowlby'nin kuramına göre bağlanma temsilleri, erken çocukluk döneminde oluşur ve hayat boyu istikrarlı kalma eğilimindedir. Bununla birlikte, belirli yaş grupları veya eğitim düzeylerinde yapılan daha spesifik çalışmalar, bağlanma stillerinin zamanla nasıl değişebileceğine dair daha fazla bilgi sağlayabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik değişkenlerinden **yaş** ile bağlanma arasında yapılan incelemede anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4).

Göktepe (2015) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin yaşları ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak, Kahraman'ın (2015) araştırmasında, korkulu bağlanma stili ile yaşla birlikte arttığı gözlemlenmiştir. Şahin (2009) yaş değişkeni ile bağlanma stili arasında farklılıklar bulunduğunu belirtmiştir. Onur (2006) ise yaşın ilerlemesiyle birlikte güvensiz bağlanma oranının yükseldiğini saptamıştır. Benzer şekilde, Levendosky, Bocks ve Semel (2002) yaş ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir.

Literatür incelendiğinde, bağlanma stili ve yaş değişkeni arasındaki ilişki konusunda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu farklı sonuçların yöntemsel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Örneğin, örneklem gruplarının farklılığı, veri toplama yöntemleri, ölçüm araçları ve veri analiz teknikleri gibi faktörler, araştırma bulgularının çeşitliliğine yol açabilir.

Çalışmamızda **birlikte yaşanan kişiler** ile anne-baba ve akran bağlanması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4).

Çetinkaya (2022), lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, bağlanma stillerinin ergenlerin birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir. Ünal (2017) yatılı ve yatılı olmayan okullarda eğitim gören ergenlerin bağlanma stilleri ve aile işlevi algısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, yurttan ve aile yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stillerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ünlü (2015), ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmasında, ebeveyni boşanmış bireylerin, boşanmadan sonra kiminle yaşadığı ile kaçınma ve kaygı alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Çağatay (2014), 0-6 yaş çocukları ile yaptığı çalışmada, çocuğa bakım veren kişi ile bağlanma stilleri arasında bir farklılık saptamamıştır. Bu çalışmalar, birlikte yaşanan kişinin bağlanma stilini etkilemediği sonucunu desteklemektedir. Ancak Oktay (1998), erkek yetiştirme yurdunda barınan 13-15 yaş grubundaki ergenlerle ailesi yanında yaşayan aynı yaş grubundaki erkek ergenlerin psikolojik belirtilerini karşılaştırdığı çalışmasında, başkalarının sizi anlamadığı veya hissedemeyeceği duygusunu yaşama açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Bu bulgu, dolaylı yoldan sonucumuzla

örtüşmemekte ve birlikte yaşanılan kişinin bağlanma üzerindeki etkisinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda, **kardeş sayısı ile** anne-baba ve akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4).

Çalışmamızla paralel olarak Kılıç (2009) tarafından ergenlerle yapılan tezde, ebeveyne bağlanma ölçeği puanlarının kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Çalışmamızın aksine, Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından yapılan araştırmada, çocuk sayısının artması ile babanın daha sert ve katı bir tutum sergilemesi arasında bir ilişki olduğu belirtilmiş ve bu durumun çocuğun ebeveynle güvenli bağlanmasını olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir. King ve Boyd (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kardeş sayısının aile aidiyetini dolaylı yoldan etkileyen bir değişken olarak bulunmuştur. Bu araştırmada, evdeki fazla sayıda kardeşin, anne ve babaya yakınlığı engellediği düşünülmüştür. Özellikle çok çocuklu ailelerde, çocuklara yeterli zaman ayrılmaması, her çocuğa eşit sevgi ve ilginin gösterilmemesi veya ihmal edilmesi gibi durumlar, bu araştırmaların sonuçlarıyla desteklenen önemli faktörlerdir.

Çalışmamızda, **çocuk sırası ile** anne-baba ve akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4).

Literatürde incelendiğinde bu konuda çeşitli bulgular mevcuttur. İlik (2019), ergenlerde bağlanma stilleri ve aidiyeti incelediği çalışmasında, bağlanma ve doğum sırası arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu da çocuk sırasının bağlanma üzerindeki etkisinin belirgin olmayabileceğine işaret etmektedir. Şendoğdu (2000), okul öncesi düzeyinde öğrenim gören 5–6 yaşlarındaki çocuklarla yaptığı çalışmada, çocuğun doğum sırasının anne ve babaya karşı geliştirilen bağlanma algısını etkilediğini saptamıştır. Bu çalışma, doğum sırasının bağlanma üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir. Kılıç (2009), lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, çocuk sırası ile bağlanma arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Adler'in ortanca çocuklar için “gözden kaçan” çocuk tanımlaması da ailelerde ortanca çocukların ilgi ve sevgi yetersizliği yaşadıklarının bir göstergesi olmakta ve ailede bağlanmanın ve aidiyetin düşmesine neden olmaktadır (Akt. İlik, 2019).

Bu bulgular, çocuk sırasının bağlanma üzerindeki etkisi konusunda literatürde çelişkili sonuçların olduğunu göstermektedir. Literatürdeki bu farklılıklar eğitim seviyesi farklı kültürel ve ailevi dinamikler farklı yaş grupları ve eğitim seviyeleri, araştırma yöntemleri ve veri toplama araçlarındaki farklılıklardan kaynaklanabilir.

Çalışmamızda **kronik hastalık** ile akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Kronik hastalık durumuna göre anneye ve babaya bağlanma boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), kronik hastalığı olmayanların annelerine ve babalarına bağlanma puan ortalamalarının kronik hastalığı olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Soon ve arkadaşlarının (2023) çalışması, dermatolojik rahatsızlıkları olan çocukların daha fazla güvensiz bağlanma olasılığına sahip olduğunu göstermektedir. Bu, fiziksel sağlık sorunlarının çocukların duygusal güvenlik algısını etkileyebileceğini işaret eder. Uzun ve arkadaşlarının (2019) dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerle sağlıklı ergenler arasında bağlanma stilleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiş ancak dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde ebeveyn tutumu olarak baskı ve disiplin ile kayıtsız bağlanma arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Machado (2018) çalışması, kronik hastalıkla başa çıkmada tatmin edici sosyal desteğin önemini vurgulamaktadır. Bu, kronik hastalığı olan çocukların sosyal çevrelerinin, özellikle de ailelerinin, çocukların psikolojik sağlığı ve bağlanma güvenliği üzerindeki kritik rolünü ortaya koymaktadır. Nalbant ve arkadaşlarının (2020) çalışması, anoreksiya nervroza tanısı konan ergenlerde ebeveynlerine olan bağlanma güvenliğinin daha düşük olduğunu göstermektedir.

Kronik hastalığı olan çocukların ebeveynlerine bağlanma puan ortalamalarının, kronik hastalığı olmayan çocuklardan daha düşük olmasının nedeni, bu çocukların daha fazla duygusal destek ve güvenceye ihtiyaç duyması olabilir.

Çalışmamızda **sağlık algısı** ile akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sağlık algısı durumuna göre anne ve babaya bağlanma boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), sağlık algısı iyi olanların anne ve babaya bağlanma puan ortalamalarının sağlık algısı orta düzeyde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Bowlby 'nin bağlanma teorisine göre, bireylerin çocukluk döneminde bakım verenleriyle geliştirdikleri bağlanma stilleri, ilerleyen yaşamlarında ilişkilerini ve sağlık algılarını etkiler (Demirdağ, 2017). Sağlık algısı, bireylerin kendi sağlık durumlarını nasıl değerlendirdikleri ve sağlıkla ilgili konulara nasıl yaklaştıklarıdır. Ergenlerde sağlık algısı, fiziksel sağlık durumları, kronik hastalıklar, psikolojik sağlık ve sosyal destek gibi faktörlere bağlı olarak değişir (Özdelikara vd. 2018). Çalışmamızın sonucu kronik hastalığı olan ve psikolojik ve psikiyatrik yardım alan öğrencilerin anne-baba ve akran bağlanması sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Çalışmamızda **aile ilişkileri** ile anne, baba ve akran bağlanma puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Ailesi ile ilişkisi çok iyi olan öğrencilerin anne, baba ve akranlarına bağlanma puan ortalamalarının, ailesi ile iyi ve kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu, ailesi ile ilişkisi iyi olanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının ise ailesi ile ilişkisi kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Sümer ve Güngör (1999) tarafından gerçekleştirilen araştırma, otoriter ebeveyn tutumlarının gençlerin sosyal ilişkilerini olumsuz etkilediğini ve güvenli bağlanma puanlarını azalttığını göstermektedir. Hazan ve Shaver (1987) ise güvenli bağlanmanın, bebeklik dönemindeki samimi ve duyarlı ilişkilerle, güvensiz bağlanmanın ise soğuk ve reddedici ilişkilerle ilişkilendirildiğini belirtmişlerdir.

Baskın ilişki tarzı, ilişkilerde üstünlük kurma ve emrivaki davranışları tanımlarken, kaçınan ilişki tarzı, başkalarıyla ilişkilerde çekingenlik ve empati eksikliği ile ilişkilidir (Çolakoğlu, 2012). Otoriter ebeveynlerin çocukları üzerindeki sürekli kontrol ve baskı, bu çocukların ergenlik döneminde pasif ve empatiden yoksun ilişkiler kurmalarına yol açabilir ve bu baskıyı ilişkilerine yansıtabilirler. Bu bulgular, ebeveyn tutumlarının çocukların kişilik gelişimi ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir bağlam sunar. Ebeveynlerin tutumları, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini doğrudan etkileyerek, onların ilişki tarzlarını ve bağlanma stillerini şekillendirebilir.

Çalışmamızda **arkadaş ilişkileri** ile bağlanma arasında anne, baba ve akran bağlanma puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Arkadaş ilişkisi çok iyi olan öğrencilerin anne, baba ve akranlarına bağlanma puan

ortalamalarının, arkadaş ilişkisi iyi ve kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu, arkadaş ilişkisi iyi olanların annelerine bağlanma puan ortalamalarının ise arkadaş ilişkisi kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.4).

Günaydın ve Yöndem (2007), ebeveyne olan bağlanmanın, akran bağlanmasını en yüksek düzeyde açıklayan faktör olduğunu bulmuşlardır. Güvenli bağlanan bireylerin sosyal ilişkilerinde olumsuz duygularıyla başa çıkmada daha yapıcı davrandıkları ve sosyal destek arayan bireyler olarak tanımlandıkları belirtilmiştir. Literatürde ebeveynleri ile olumlu bağlanma ilişkileri geliştiren bireylerin, ergenlik döneminde arkadaşlarına da güvenli bağlandıkları sıklıkla vurgulanmaktadır (Asendorpf ve Wilpers, 2000; Erwin, Salter ve Purves, 2001; Akt. Günaydın ve Yöndem, 2007).

Günel ve Savi Çakır (2020) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin yılmazlık düzeyleri ile bağlanma stilleri ve akran ilişkileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, ergenlerin yılmazlık seviyelerinin akran ilişkileri ve bağlanma stilinden önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, yılmazlık gösteren bireylerin, arkadaşlık kurma, sürdürme ve arkadaşlarından duygusal destek alma konusunda yetenekli oldukları belirtilmiştir (Günel ve Savi Çakır, 2020).

Karakuş (2012), ortaöğretime giden ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemiş ve güvenli bağlanma stilleri arttıkça ergenlerin yalnızlıklarının azaldığını ortaya koymuştur. Yalnız bireylerin yakın ilişkilerde daha az bağlanma davranışı gösterme eğiliminde oldukları, daha az atılgan davrandıkları ve yoğun reddedilme duygusuna sahip oldukları belirtilmiştir (Horowitz ve French, 1979). Güvenli bağlanma, bireylerin sosyal ilişkilerde daha başarılı ve destekleyici olmalarını sağlar. Bu bağlanma stili, ergenlerde sosyal ve duygusal dayanıklılığı artırırken, yalnızlık düzeylerini de azaltır. Bağlanma stilleri, sosyal ilişkiler ve bireysel dayanıklılık üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Sonuç olarak çalışmamız, arkadaş ilişkileri ile bağlanma arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve ebeveynlerine güvenli bağlanan bireylerin sosyal ilişkilerde daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu bulgular, literatürdeki diğer çalışmalarla da uyumlu olup, bağlanma stillerinin sosyal ilişkiler ve bireysel dayanıklılık üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, güvenli bağlanma ilişkilerinin

geliştirilmesi, ergenlerin sosyal ve duygusal sağlıklarını desteklemede önemli bir faktör olarak görülmelidir.

Çalışmamızda, **yakın arkadaş varlığına** göre baba bağlanması puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak, yakın arkadaşın varlığına göre annelere ve akranlara bağlanma boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Yakın arkadaşı olan bireylerin annelerine ve akran bağlanma puan ortalamaları, yakın arkadaşı olmayanlara kıyasla daha yüksek çıkmıştır (Tablo 4.4).

Literatürde, doğrudan yakın arkadaşın varlığı ile ilgili çalışmalar sınırlıdır, ancak anne ve arkadaş ile olan ilişkilerin okula bağlanmayı nasıl etkilediğine dair çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Karababa ve arkadaşlarının (2018) 317 ortaokul öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırma, okula bağlanma ile öğretmen, arkadaş ve aileden sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Uslu (2012) ise, 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, okula yönelik aidiyeti yordayan değişkenlerin sırasıyla akran ilişkisi, aile desteği, öğretmen desteği ve ailenin katılımı olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Yaşar (2019) akran ilişkilerinin okula bağlanmanın güçlü bir yordayıcısı olduğunu belirlemiştir. Yavrutürk'ün (2019) çalışmasında ise, okula bağlanma ile en yüksek ilişkinin okul iklimi olduğu ve bunu öğretmen, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin takip ettiği bulunmuştur. Estell ve Perdue (2013) de, algılanan akran ve ebeveyn desteğinin okula bağlanmayı olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Bu çalışmalar, yakın arkadaş varlığının anne ve akran bağlanması üzerindeki etkisini dolaylı olarak destekler niteliktedir. Yakın arkadaşın varlığı, bireylerin anneleri ve akranları ile daha güçlü bağlar kurmasına yardımcı olabilir, bu da genel sosyal destek ağlarını ve okula bağlanmayı güçlendirebilir (Akt. Soyyiğit, 2022).

Sonuç olarak, yakın arkadaşların varlığı, bireylerin annelerine ve akranlarına olan bağlanma puanlarının yüksek olmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bulgular, sosyal destek mekanizmalarının ergenlerin sosyal ve duygusal sağlığı üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Çalışmamızda, **okul başarı durumu**na göre akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak, okul başarı durumuna göre

babaya bağlanma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Okul başarısı çok iyi olanların anne ve babaya bağlanma puan ortalamasının, okul başarısı iyi ve kötü olanlara kıyasla; okul başarısı iyi olanların anne ve babaya bağlanma puan ortalamasının ise okul başarısı kötü olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir. (Tablo 4.4).

Literatürde araştırmamızı destekleyen çalışmalar mevcuttur. Ceylan'ın (2022) çalışmasında, ergenlerin ebeveynlere olan bağlanmaları ile akademik başarıları arasında pozitif bir ilişki bulunmuş, ancak arkadaşlara olan bağlanmanın akademik başarı üzerindeki etkisiyle ilgili bir ilişki gözlemlenmemiş. Sevingil (2018), öğrencilerin bağlanma stilleri ile akademik başarıları arasında pozitif bir ilişki bulunmuş. Sumbas ve Sezer (2017) çalışmasında, yüksek akademik başarının güvenli bağlanmaya işaret ettiği bulunmuş. Kolkhorst, Yazedjian ve Toews (2010) ise üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin üniversiteye uyum ve akademik başarı üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlere olan bağlanmanın akademik başarı ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu ve bağlanma kalitesinin akademik başarının önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmişler. Wong, Wiest ve Cusick (2002) ile Fass ve Tubman (2002) tarafından yapılan çalışmalar, ebeveyne olan bağlanmanın akademik başarı üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, ebeveyn bağlanmasının akademik başarı üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu destekliyor ve mevcut araştırmamızla uyumludur. Tuncel (2018) ise çalışmamızın sonucundan farklı olarak bağlanma stilleri ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Tüm bulgular incelendiğinde ebeveyne güvenli bağlanma ile akademik başarı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu söylenebilir. Bebeklik döneminde olduğu ve hayatın geri kalanında da etkili olduğu söylenen bağlanma davranışı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Bu nedenle doğumdan itibaren ebeveyn ile çocuk arasında güvenli bağlanmanın gelişimi son derece önemlidir.

Çalışmamızda, **devamsızlık yapma durumuna** göre anne ve akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak, devamsızlık yapma durumuna göre babaya bağlanma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Devamsızlık yapmayan öğrencilerin babalarına

bağlanma puan ortalamalarının, devamsızlık yapan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.4).

Literatürde, bağlanma ve devamsızlık arasındaki ilişkiye doğrudan odaklanan çalışmalar bulunmamaktadır. Ancak, bu durumu dolaylı olarak destekleyen bazı araştırmalar mevcuttur. Özbaş (2010), devamsızlığın en önemli nedenlerini; ailelerin ekonomik gerekçelerle çocuklarının iş gücüne ihtiyaç duyması, ekonomik durumlarının yetersizliği, çocuklarının eğitimi beklenen düzeyde önemsememesi ve onların okullarına devamı için gerekli koşulları sağlayamaması olarak belirtmiştir. Dinçer ve Kolaşın (2009), ilköğretimde devamsızlığın çoğunlukla öğrenci ve aileden kaynaklandığını, özellikle sosyoekonomik olanaksızlıkların öğrencilerin okula tam zamanlı devamını engellediği bulunmuştur.

Bizim çalışmamızda ise, babaya bağlanma puan ortalamasında gelir durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu ($p < 0,05$), aile gelir durumu iyi olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, aile gelir durumu kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bilgiler, devamsızlık ile babaya bağlanma arasında dolaylı bir ilişkinin olabileceğini göstermektedir. Sosyoekonomik koşulların öğrencilerin babalarıyla olan bağlanma ilişkisini ve okula devamlarını etkilediği söylenebilir.

Çalışmamızda **psikolojik ve psikiyatrik yardım alma durumu** ile akran bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak psikolojik ve psikiyatrik yardım alma durumuna göre anneye ve babaya bağlanma boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($p < 0,05$) belirlenmiştir. Psikolojik veya psikiyatrik yardım almayanların annelerine ve babalarına bağlanma puan ortalaması, psikolojik ve psikiyatrik yardım alanlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 4.4).

Çalışmamızla benzer bulgulara ulaşan Çelik (2018) "Bağlanma Stilleri, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal Güvende Hissetme: Aralarındaki İlişki Nedir?" başlıklı çalışmasında, güvenli bağlanma ile psikolojik iyi oluş arasında olumlu bir ilişki bulunurken, saplantılı bağlanma ile bu ilişkinin olumsuz yönde olduğunu göstermiştir. Çetinkaya (2022) bağlanma stilleri ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Ak (2019) ve Vergili (2018) çalışmaları, kaygılı bağlanma stiline psikolojik sağlık üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya

koymuştur. Atik (2013) liseli ergenler üzerinde yaptığı araştırmada, bağlanma ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Aydoğdu (2013), psikolojik dayanıklılığın korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Kararımak (2007) deprem geçirmiş bireyler ile yaptığı çalışmada, güvenli bağlanma ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif bir ilişki saptamış, korkulu ve kaygılı bağlanma stilleri ile ise olumsuz bir ilişki bulmuştur. Kır (2021), ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, psikolojik sağlamlık ile bağlanma stillerinin kaygı alt boyutu arasında negatif, kaçınma alt boyutu ile ise pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Kurilova (2013) ve Jenkins (2016) bağlanma stillerinin kaygı ve kaçınma alt boyutlarının psikolojik sağlamlıkla olumsuz yönde ilişkilendiğini belirtmiştir. Günel (2020), ergenlerin yılmazlık düzeyleri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Lamiser Atik (2013) bağlanma ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Mark (2008), güvenli bağlanma ile psikolojik dayanıklılık arasında olumlu, korkulu bağlanma ile ise olumsuz bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Meyers (2007), kaygılı bağlanmanın psikolojik dayanıklılık ile ters orantılı olduğunu ifade etmiştir. Neria ve arkadaşları (2001), güvenli bağlanma ile psikolojik dayanıklılık arasında olumlu, kaçınmacı ve kararsız bağlanma ile ise olumsuz bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Akt. Gümüştepe, 2022). Bu araştırmalar, psikolojik dayanıklılık ve bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulmaları açısından çalışmamızla örtüşmektedir. Bununla birlikte, Gündaş'ın (2013) lise ğrencilerinde benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlamlık üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

5.2.Ebeveynlerin Tanıtıcı zelliklerine Göre Anne-Baba ve Akran Bağlanması Bulgularının Tartışılması

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik **değişkenlerinden aile tipi** ile bağlanma arasında yapılan inceleme sonucunda, anne ve akran bağlanması ve aile tipi arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır($p>0,05$). Ancak, babaya bağlanma boyutunda aile tipine göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$), çekirdek ve geniş ailede yaşayan öğrencilerin babalarına bağlanma puan ortalamasının, parçalanmış ailede yaşayanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Sardoğan ve arkadaşlarının (2007) yaptığı çalışmada, anne-babası boşanmış ya da ayrı yaşayan çocukların, ebeveyne bağlanma düzeylerinin diğer çocuklara göre daha düşük olduğu ve güvensiz bağlanma gösterdikleri belirlenmiştir. Farndalae (2005) ergenler üzerinde ebeveyn boşanmasının zararlı etkileri üzerine yaptığı çalışmada, ebeveynlerinin boşanması/ayrılması durumundaki ergenlerin, ebeveynleri boşanmamış/ayrılmamış ergenlere kıyasla anne ve babalarına daha düşük kalitede bağlandıkları, buna karşılık, akran bağlanmasının ebeveynlerinin boşanması/ayrılması durumundan etkilenmediği belirlemiştir. İlik (2019) ve Çetinkaya (2022) yaptıkları çalışmalarda, anne-babanın ayrı yaşama şekli ve bağlanma açısından anlamlı bir sonuca ulaşamamışlardır.

Bulut'un (1983) parçalanmış ve parçalanmamış ailelerden gelen çocukların davranış özelliklerini incelediği araştırmanın bulgularına göre, parçalanmış ailelerden gelen çocukların annelerine daha bağımlı olduğu, çocukların genellikle tek başına oyun oynadığı ve daha az lider olduğu ortaya çıkmıştır. Çetinkaya (2022) çalışmasında parçalanmış aileye sahip ergenlerin daha çok anneleri ile yaşadığını tespit etmiştir. Ailenin boşanma, ölüm ve ayrılma nedenlerine bağlı olarak parçalanması ve aile içinde sağlıklı ilişkilerin var olması, çocuğun hem eğitim hem de sosyalleşme sürecini etkilemektedir. Aile kurumunun sayılan bu nedenlerden dolayı devamlılığının sağlanamaması, çocuğun sıcak ve samimi ilişki, iyi iletişim, paylaşım, dayanışma, yakın ilgi ve sevgiden mahrum kalmasına neden olmaktadır (Şentürk, 2012).

Çalışmamızda, **ebeveynlerin yaşama durumu** ile anne-baba ve akran bağlanması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Çalışmamızın aksine, Kararımak ve Güloğlu (2015) yetişkinler (18-30 yaş) ve şehit çocukları ile yaptıkları çalışmada, erken yaşta baba kaybının bireylerin bağlanma biçimleri ve psikolojik sağlıkları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Dalahmetoğlu (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ebeveyn kaybı yaşayan ergenlerin, ebeveyn kaybı yaşamayanlara kıyasla daha fazla ruhsal sağlık sorunu yaşadıkları belirlenmiştir. Attepe (2010) ise anne-baba kaybının

çocuklar üzerindeki etkilerini incelediği derleme çalışmasında, ebeveyn kaybı yaşayan çocukların çeşitli davranışsal problemlerle karşılaşabileceğini ifade etmiştir.

Çalışmamızda ebeveynlerin yaşama durumu ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunmaması, katılımcıların mevcut yaşları, sosyal destek sistemleri ve kişisel dirençlilikleri gibi faktörlerle açıklanabilir. Ebeveyn kaybının bağlanma üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için, daha fazla ve çeşitli örneklemelerle yapılacak uzunlamasına çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmamızda araştırmaya katılan **öğrencilerin anne baba birliktelik durumları** ile bağlanma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bağlanma durumları ile anneye ve akrana bağlanma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Ancak babaya bağlanma boyutunda anlamlı farklılığın olduğu ($p<0,05$), anne ve babası birlikte olanların babalarına bağlanma puan ortalamasının, anne-babası ayrı olanlara kıyasla yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Anne baba birliktelik durumuna bakıldığında babaya bağlanma puanlarının ebeveynlerin ayrı yaşayanlarda düşük çıkması yine çalışmamızdaki aile tipi parçalanmış olan ailelerdeki öğrencilerin babaya bağlama puanları ile paralellik göstermektedir (Tablo 4.5).

Boşanmış veya ayrılmış ailelerde çocuklar, genellikle bir ebeveynle (çoğunlukla anne) daha fazla zaman geçirirler. Babalarıyla geçirilen zaman azaldığından, babaya olan bağlanma puanları düşük olabilir. Fiziksel ayrılık, çocukların bu ebeveyniyle duygusal bağ kurmasını zorlaştırabilir. Çocuklar, boşanmış ailelerde genellikle bir ebeveyni (çoğunlukla anneleri) ile daha yakın bağlar kurar. Ayrıca ayrı yaşayan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimi ve görüşme sıklığı değişkenlik gösterebilir. Eğer baba çocukla düzenli olarak vakit geçirmiyorsa veya görüşmeler düzensizse, bu durum babaya bağlanma puanlarını olumsuz etkileyebilir. Bu durum, babaya olan bağlanma puanlarını dolaylı olarak etkileyebilir. Toplumsal normlar ve kültürel beklentiler, boşanmış ailelerde babaların rolünü etkileyebilir. Babaların çocuklarıyla daha az vakit geçirmesi veya babalık rollerinin toplumsal olarak farklı bir şekilde algılanması, bu bağlanma farklarını etkileyebilir. Boşanma, çocuklarda kafa karışıklığı, kaygı ve diğer duygusal

zorluklara yol açabilir. Bu durum, babaya olan bağlanma düzeyini etkileyebilir çünkü çocuklar bu süreçte genellikle annelerine daha fazla bağlanma eğilimindedirler.

Çalışmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin **annelerinin eğitim durumları** ile bağlanma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bağlanma durumları ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5). Bu sonuç, Onur (2006), Şeker (2009) ve Göktepe (2015) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla uyumludur.

Cebeci (2009) ve Ceylan'ın (2013) çalışmaları gibi, farklı bulgular elde eden araştırmalar da literatürde mevcuttur. Örneğin, Cebeci ve Ceylan'ın araştırması, ortaokul mezunu annelere sahip çocukların güvenli bağlanma puanlarının, diğer eğitim düzeylerindeki annelerin çocuklarına kıyasla daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, örneklem grubu ve yaş aralığı açısından bizim çalışmamızla farklılık arz etmektedir.

Saymaz'ın (2003) araştırmasında ise annesi okur yazar olmayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, okur yazar olmayan annelerin genellikle kırsal bölgelerden gelmeleri ve düşük eğitim düzeyine sahip olmaları nedeniyle çocukları ile daha fazla zaman geçirebilmeleriyle açıklanabilir. Bu annelerin çocuklarına daha fazla duygusal destek sağlama ve güvenli bağlanma gelişimine katkıda bulunma eğiliminde olabileceklerini düşündürmektedir.

Çalışmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin **babalarının eğitim durumları** ile bağlanma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bağlanma durumları ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5). Bu bulgu, Şeker (2009) tarafından yapılan çalışma ile de desteklenmektedir. Şeker'in çalışmasında bağlanma stilleri ile baba eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Annenin eğitim düzeyinin çocuğun bağlanma stilini belirlemede önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Ancak, annenin bebek bakımında öne çıkmasına rağmen, çekirdek aile sistemlerinde annelerin çalışma hayatına katılmaları ve babaların da bakım süreçlerinde daha etkin roller üstlenmeleri göz önünde

bulundurulmalıdır. Bu değişen aile dinamikleri, bağlanma stilleri üzerinde annenin eğitim durumunun etkisini yeniden değerlendirmemizi gerektirebilir.

Çalışmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin **anne çalışma durumları** ile bağlanma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bağlanma durumları ile anne çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

şeker (2009) ve Ceylan (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, bağlanma stilleri ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuçlar, mevcut çalışmamızla tutarlıdır. Yavuzer (1999), özellikle 0-3 yař arası dönemde annenin çalışma durumunun çocuğun etkileşim ve bağlanma sürecini etkileyebileceğini belirtmiştir (Akt. Yavuzoęlu, 2019). Yavuzer, çalışan annenin çocuğuna yeterli zaman ayıramamasının, bağlanma ilişkisini olumsuz etkileyebileceğini ifade etmektedir. Bu durum, Bowlby'nin (1969) bağlanma teorisinin, 0-3 yař arasında güvenli bağlanmanın sağlanabilmesi için temel gereksinimlerin yeterli şekilde karşılanmasının önemini vurguladığını hatırlatmaktadır (Akt. Yavuzoęlu, 2019). Bowlby'nin teorisine göre, zihinsel temsiller ve bağlanma stilleri genellikle 3 yaşından itibaren kalıcı hale gelir. Bu nedenle, annenin çalışma durumunun çocukların bağlanma stillerini etkileyebileceği dūřünülebilir. Ancak, araştırmamızda elde edilen bilgiler, öğrencilerin mevcut yař ve anlayışlarına dayanmaktadır. Bu bağlamda, bağlanma teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, annenin çalışma durumu ile bağlanma stili arasındaki anlamlı farkın olmaması, Bowlby'nin teorisinde 0-3 yař arasındaki dönemin kritik önemde olduğu vurgusuyla açıklanabilir.

Dolayısıyla, annenin çalışma durumunun bağlanma stili üzerindeki etkisinin incelenmesi için, özellikle erken çocukluk dönemindeki (0-3 yaş) bakım veren etkileşimlerine odaklanan uzunlamasına çalışmaların yapılması gereklidir. Bu tür araştırmalar, annenin çalışma durumunun bağlanma stillerini nasıl şekillendirdiğini daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

Çalışmamızda araştırmaya katılan öğrencilerin **baba çalışma durumları** ile bağlanma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bağlanma durumları ile baba çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Şeker (2009) ve Ceylan (2013) tarafından yapılan araştırmalar, bağlanma stilleri ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Bowlby'nin (1969) bağlanma teorisinde belirtilen, zihinsel temsillerin ve bağlanma stillerinin 3 yaş itibarıyla kalıcı hale geldiği bilgisi doğrultusunda, 0-3 yaş arası dönemde babanın çalışma durumunun bağlanma stilini etkileyebileceği düşünülebilir (Akt. Yavuzoğlu, 2019). Ancak, bu çalışmada babaların çalışma durumlarına ilişkin veriler, öğrencilerin mevcut yaşlarına dayanarak toplanmıştır.

Bu bağlamda, bağlanma teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, bağlanma stilleri ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmaması, 0-3 yaş arası dönemin kritik bir dönem olarak vurgulanmasıyla açıklanabilir. Bu dönemde babanın çocukla geçirdiği zaman ve etkileşimin, bağlanma stiline gelişiminde önemli bir rol oynayabileceği, ancak bu çalışmada bu erken dönem bilgilerin toplanmamış olması nedeniyle sonuçların böyle çıkmış olabileceği belirtilmelidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin **ailenin gelir durumları** ile bağlanma arasında yapılan inceleme sonucunda, gelir durumu ile anneye bağlanma puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Babaya ve akrana bağlanma boyutunda gelir durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu ($p<0,05$) aile gelir durumu iyi olanların babalarına ve akranlarına bağlanma puan ortalamasının, aile gelir durumu kötü olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Literatüre baktığımızda Onur'un (2006) liseli öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada bağlanma stilleri ile gelir durumu arasında farklılık olduğunu belirlemiştir. Bu farklılık güvenli bağlanma alt boyutunda gelir durumu yüksek ve orta düzeydekiler lehinedir. Yine Leondari ve Kiosseoglou (2000) gerçekleştirdikleri araştırmada, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olanlara kıyasla daha fazla güvensiz bağlanma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Kahraman (2015) saplantılı bağlanma stili ile ailenin gelir düzeyi arasında bir ilişki tespit etmiştir. Gümüştepe (2019) ise gelir düzeyindeki azalmayla birlikte ergenlerin saplantılı bağlanma eğilimlerinin arttığını göstermiştir. Bu bulgular, çalışmamızın sonuçlarıyla uyumlu bir şekilde örtüşmektedir.

Özetle bu araştırmada gelir düzeyleri iyi olan öğrencilerin baba ve akrana bağlanma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum gelir durumu iyi olan ailelerin hem çocukların maddi ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde gelire ve zamana sahip olmalarından kaynaklı olabilir. Yani ailenin temel ihtiyaçları karşılayacak ekonomik düzeyde olması, çocuğun sağlıklı bağlanma gelişimini destekleyen önemli bir faktör olabilir.

Çalışmamızda **sosyal güvencenin varlığına** göre anne ve baba bağlanması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak, sosyal güvencenin varlığına göre akrana bağlanma boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sosyal güvencesi olanların akranlarına bağlanma puan ortalamaları, sosyal güvencesi olmayanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.5).

Literatürde sosyal güvence ile bağlanma arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalar bu bulguları desteklemektedir: Ataş Haktan (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, sosyal güvenceye sahip olan öğrencilerin güvenli bağlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Kağıtçıbaşı (2005), sosyal güvenceye sahip öğrencilerin daha güvenli bağlandıklarını belirtmiştir. Bowlby (Sümer ve Güngör, 1999), bağlanma kuramında bireyin güvenlik ihtiyaçlarının karşılandığı bir ortamda daha çok çevresel uyaranlara tepki verebileceğini ve başarılı kişilerarası ilişkiler kurabileceğini öne sürmüştür. Yıldız (2012), sosyal güvenceye sahip olmanın özellikle ilerleyen yaşlarda güvenli bağlanmayı artırdığını belirtmiştir.

Bu çalışmalar, sosyal güvencenin bireylerin güvenli bağlanma stilini destekleyebileceğini ve sosyal ilişkilerinde daha sağlıklı bağlar kurabileceklerini göstermektedir. Sosyal güvenceye sahip bireyler, karşılaşılabilecekleri sağlık sorunları gibi durumlarda kendilerini güvende hissetme eğiliminde olduklarından, bu durum onların akranlarına daha sağlam bağlar kurmalarını ve sosyal destek sistemlerine daha iyi uyum sağlamalarını destekleyebilir. Bu da sosyal güvencenin, bağlanma stilini ve sosyal ilişkilerdeki güveni etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

➤ Lise öğrencilerinde bağlanma ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

➤ Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %29,6'sı 12.sınıf ve %28,9'u 17 yaşında, %55,8'i kız ve %92,8'i anne-babasıyla yaşamakta, %35,8'i 2 kardeş ve %43,5'i ilk çocuk, %90,1'inin kronik hastalığının olmadığı, %86,5'inin sağlığını iyi algıladığı, 58,2'si aile ilişkisini, %54,5'i arkadaş ilişkisini iyi algıladığı, %95,9'unun yakın arkadaşının olduğunu, %73,3'ü de okul başarısını iyi olduğu, %53,8'i devamsızlık yaparken, %87,5'inin psikolojik veya psikiyatrik yardım geçmişi bulunmadığı saptanmıştır (Tablo 4.1).

➤ Öğrencilerin %77,1'i çekirdek aileye sahipken, %99,3'ünün annesi, %99,1'inin babası sağ ve %94,7'sinin anne-babası birlikte yaşadığı, %31,8'inin annesi lise mezunu ve annelerin %33'ü çalışmadığı, babaların %36'sı lise mezunu ve %90,6'sı çalıştığı, %61,1'inin aile gelir durumu orta ve %89,2'sinin sosyal güvencesinin olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2).

➤ Öğrencilerin Anne-Baba ve Akran Bağlanması Envanteri (ABABE) formundan Anneye Bağlanması Envanter puan ortalaması $66,23 \pm 12,92$, Babaya Bağlanması Envanter puan ortalaması $58,84 \pm 16,03$, ve Akranlara Bağlanması Envanter puan ortalamasının $72,14 \pm 12,78$ olduğu bulunmuştur (Tablo 4.3).

➤ Anneye bağlanma boyutunda sınıf, yaş, yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası ve devamsızlık yapma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı ($p > 0,05$); cinsiyet, kronik hastalık durumu, sağlık algısı, aile ilişkisi, arkadaş ilişkisi, yakın arkadaşın varlığı, okul başarısı ve psikolojik veya psikiyatrik yardım alma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo 4.4).

➤ Babaya bağlanma boyutunda sınıf, yaş, yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası ve yakın arkadaşın varlığına göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı ($p > 0,05$); cinsiyet, kronik hastalık durumu, sağlık algısı, aile ilişkisi, arkadaş ilişkisi, okul başarısı, devamsızlık durumu ve psikolojik veya psikiyatrik

yardım alma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.4).

➤ Akranlara bağlanma boyutunda sınıf, yaş, yaşadığı kişiler, kardeş sayısı, çocuk sırası, kronik hastalık durumu, sağlık algısı, okul başarısı, devamsızlık yapma durumu ve psikolojik veya psikiyatrik yardım alma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı ($p>0,05$); cinsiyet, aile ilişkisi, arkadaş ilişkisi ve yakın arkadaş varlığına göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.4).

➤ Anneye bağlanma boyutunda aile tipi, anne-baba yaşama durumu ve birlikteliği, anne-baba eğitim ve çalışma durumu, gelir durumu ve sosyal güvence durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

➤ Babaya bağlanma boyutunda anne-baba yaşam durumu, anne-baba eğitim ve çalışma durumu ve sosyal güvence durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı ($p>0,05$); aile tipi, anne-baba birliktelik durumu ve gelir durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.5).

➤ Akranlara bağlanma boyutunda aile tipi, anne ve baba yaşam durumu ve birlikteliği, anne-baba eğitim ve çalışma durumuna göre gruplar arasında anlamlı farkın olmadığı ($p>0,05$); gelir durumu ve sosyal güvenceye göre gruplar arasında anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.5).

6.2.Öneriler

➤ Ergenlik döneminde çocuğu olan ailelere ergenlik dönem özellikleri konulu eğitim düzenlenmelidir.

➤ Anne baba tutumlarının çocukların bağlanması üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Ailelerin bu konuda bilinçlenmesi sağlanmalı, aile tutumlarını anlatan eğitimler düzenlenmelidir.

➤ Ailelere, bağlanmanın okul başarısı, arkadaş ilişkileri ve sağlık algısı üzerindeki etkileri ile aile ilişkilerinin bağlanmayı ve ileriki yaşlardaki ilişkileri nasıl şekillendirdiği konularında eğitim verilmelidir.

➤ Ergenlerin kendini ifade etmesi için uygun ortam ve olanaklar sağlanmalıdır. Bebekliğinden itibaren sadece aileye düşen bu görev, çocuğun okula

başlamasıyla birlikte aile ile iş birliği içinde olan eğitimcilere ve okul sağlığı hemşiresine düşmektedir.

➤ Parçalanmış aileler ergenler üzerinde çeşitli psikososyal etkiler yaratır ve bağlanmayı etkiler. Bu durumdaki ergenleri desteklemek için aile, eğitimciler ve okul sağlığı hemşirelerinin iş birliği içinde olması önemlidir.

➤ Koruyucu sağlık hizmeti veren hemşireler ergen yaş aralığında olan hastalara ve onların yakınlarına bağlanma ile ilgili farkındalık oluşturabilecek eğitimler sağlayabilirler.

➤ Bu çalışma liseye devam eden öğrenciler ile yürütülmüştür. Aynı ve/veya benzer konuda farklı yaş dönemleri ile yapılabilir.

7. KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S., & Bell, S. M. (1970). Attachment, exploration, and separation: Illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation. *Child Development*, 41(1), 49–67.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ak, A. H. (2019). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığının kişilik özellikleri ve farklı bağlanma türleri ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Akpınar, M. (2021). Bireyin bağlanma stili ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Aksekili, E. (2017). 60 ay ve üzeri okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma stillerinin, ahlaki ve sosyal kural algısı ve sosyal davranışları ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi).
- Alexander, P. C., Anderson, C. L., Brand, B., Schaeffer, C. M., Grelling, B. Z., & Kretz, L. (1998). Adult attachment and long-term effects in survivors of incest. *Child Abuse & Neglect*, 22(1), 45–61.
- Ali, E., Letourneau, N., & Benzies, K. (2021). Parent-child attachment: A principle-based concept analysis. *SAGE Open Nursing*, 7, 23779608211009000.
- Allen, J. P., & Land, D. (1999). *Attachment in adolescence*. New York: The Guilford Press.
- Allen, J. P., Moore, C., Kuperminc, G., & Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development*, 69(5), 1406–1419.
- Altundağ, G. (2011). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tutumları ve stresi algılama düzeyinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).

- Arpacı, S. (2022). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yaşam doyumu arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı).
- Atik, E. L. (2013). Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü (Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Attepe, S. (2010). Anne baba kaybının çocuklar üzerindeki etkileri. *Aile ve Toplum*, 6(23), 23–31.
- Aydoğdu, T. (2013). Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi).
- Aydoğdu, H., & Çam, M. O. (2013). Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(3), 137–144.
- Bulut, I. (1983). Parçalanmış aileden gelen çocukların davranış özellikleri hakkında bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(2-3), 79–110.
- Bülez, A., & Genç, R. E. (2016). Yenidoğan ebeveyn ilişkisinin başlatılması ve geliştirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 33–36.
- Çağatay, E. S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi).
- Çamurlu, K. C. (2006). Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi (Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa).
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22(2), 131–146.

- Cebeci, S. C. (2009). Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul).
- Çelik, Ç. B. (2018). Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: Aralarındaki ilişki ne? Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(25), 27–40.
- Çelik, H., Ekşi, H., & Gülsu, N. (2017). Orta çocukluk döneminde güvenli bağlanma ile mükemmeliyetçiliğin çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik, 7(47), 53–68.
- Ceritli, U., & Bal, P. N. (2017). Lise öğrencilerinde bağlanma stillerinin problemli internet kullanımına etkisi. Journal of International Social Research, 10(50), 124–135.
- Çetinkaya, E. (2022). Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlıklarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı).
- Ceylan, G. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Çolakoğlu, E. T. (2012). Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler (Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul).
- Çuhadaroglu, F. (1986). Adolesanlarda benlik saygısı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 19(2), 45–50.
- Dalahmetoğlu, B. (2018). Ebeveyn kaybı yaşamış ergenlerin yaşamamış ergenlere göre öz saygı ve ruh sağlığı değişkenlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi).
- Damarlı, Ö. (2006). Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

- Del Giudice, M. (2019). Sex differences in attachment styles. *Current Opinion in Psychology*, 25, 1–5.
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76–90.
- Dinçer, M. A., & Kolaşın, G. U. (2009). Türkiye'de öğrenci başarısında eşitsizliğin belirleyicileri. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Karaköy İletişim Merkezi.
- Dülger, M. (2019). Çocukluk çağı örselenmesinin bağlanma stili ve yetişkinlik başatme stratejilerine olan etkisi (Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa).
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 155-175.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 60-74.
- Ermiş, B. S. (2019). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile yaşam doyumları ve duygusal özerlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Estell, D. B., & Perdue, N. H. (2013). Social support and behavioral and affective school engagement: The effects of peers, parents, and teachers. *Psychology in the Schools*, 50(4), 325-339.
- Farndale, H. L. (2005). Anxiety in adolescents: The contribution of parental divorce, parental conflict, and quality of attachment to parents and peers (Doktora tezi, University of Tasmania).
- Fass, M. E., & Tubman, J. G. (2002). The influence of parental and peer attachment on college students' academic achievement. *Psychology in the Schools*, 39(5), 561-573.

- Fatemeh, G., & Tavana, Z. (2022). Relationship between attachment styles and internet addiction and its influence on female high school students' academic achievement. *Journal of Humanities and Social Sciences Studies*, 10, 50-55.
- Ferketich, S. L., & Mercer, R. T. (1995). Predictors of role competence for experienced and inexperienced fathers. *Nursing Research*, 44(2), 89-95.
- Fleming, T. (2008). A secure base for adult learning: Attachment theory and adult education. *Adult Learner: The Irish Journal of Adult and Community Education*, 1, 33-53.
- Fujimori, A., Hayashi, H., Fujiwara, Y., & Matsusaka, T. (2017). Influences of attachment style, family functions and gender differences on loneliness in Japanese university students. *Psych Journal*, 8, 654-662.
- Göktepe, G. (2015). Liseli ergenlerde bağlanma stilleri, kendilik algısı ve kişilerarası ilişkilerin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Gümüštepe, H. (2022). Çocukların bağlanma kaygısı ile bağlanma kaçınmasının okula bağlanma ve akran ilişkilerine etkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı).
- Günaydın, B., & Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerin akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 141-153.
- Gündaş, A. (2013). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stilleri (Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi).
- Günel, E., & Çakar, F. S. (2020). Ergenlerde yılmazlık ile akran ilişkisi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Pearson Journal*, 5(8), 53-63.
- Gürtepe, A. (2022). Ergenlerde bağlanma, sosyal dışlanma ve riskli davranışların incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511–524.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1998). Bağlanma, yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve (A. Dönmez, Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-49.
- Henschel, S., Nandrino, J. L., & Doba, K. (2020). Emotion regulation and empathic abilities in young adults: The role of attachment styles. *Personality and Individual Differences*, 156, 109763.
- Hergüner, S., Çiçek, E., Annagür, A., Hergüner, A., & Örs, R. (2014). Doğum şeklinin doğum sonrası depresyon, algılanan sosyal destek ve maternal bağlanma ile ilişkisi. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27, 15-20.
- Horowitz, L. M., & De Sales French, R. (1979). Kendilerini yalnız olarak tanımlayan kişilerin kişilerarası sorunları. *Danışmanlık ve Klinik Psikoloji Dergisi*, 47(4), 762–764.
- İlik, D. A. (2019). Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Japutra, A., Ekinci, Y., & Simkin, L. (2018). Positive and negative behaviours resulting from brand attachment: The moderating effects of attachment styles. *European Journal of Marketing*.
- Jenkins, J. K. (2016). The relationship between resilience, attachment, and emotional coping styles (Yüksek lisans tezi, Old Dominion University).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 403-422.
- Kahraman, S. (2015). Ergenlerde bağlanma stillerinin saldırganlık davranışları ve depresyon düzeyi ile ilişkisi (Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).

- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 33-46.
- Kararımak, Ö. (2007). Deprem yaşamış bireylerde psikolojik sağlamlığa etki eden faktörlerin incelenmesi: Bir model test etme çalışması (Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi).
- Kararımak, Ö., & Güloğlu, B. (2015). Yetişkin şehit çocuklarında bağlanma biçimi ve psikiyatrik belirtiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi: The Journal of Clinical Psychiatry*, 18(1), 59-70.
- Kaya, Ş. (2017). Ergenlerde ana-babaya bağlanma örüntüsünün benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkisi (Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kavlak, O., & Şirin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.
- Kesebir, Ş., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Khoo, E. E., & Yueh, R. E. (2022). Attachment style, friendship quality and the mediating effect of communication skills in young adults' friendship: Literature review. *Journal Psikologi Malaysia*, 35, 50-75.
- Kılıç, G. (2009). Lise öğrenimi görmekte olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma örüntülerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi: Darıca ilçesi örneği (Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Kır, Ö. (2021). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin bağlanma stilleri ve duygu düzenleme becerileri açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi).
- King, V., Boyd, L. M., & Thorsen, M. L. (2015). Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. *Journal of Marriage and Family*, 77(3), 761-774.

- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59(1), 135-146.
- Kocayörük, E. (2010). Ebeveyn ve akrana bağlanma envanterinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Araştırmaları-Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 40(40), 133-150.
- Kolkhorst, B., Yazedjian, A., & Toews, M. (2010). Ebeveyn bağlanması, üniversiteye uyum ve akademik başarının uzunlamasına incelenmesi. *Birinci Yıl Deneyimi Dergisi ve Geçiş Dönemindeki Öğrenciler*, 22(1), 9-25.
- Kong, S. S., Kang, D. R., Oh, M. J., & Kim, N. H. (2018). Attachment insecurity as a mediator of the relationship between childhood trauma and adult dissociation. *Journal of Trauma & Dissociation*, 19(2), 214-231.
- Köse, D., Çınar, N., & Altınkaynak, S. (2013). Yenidoğanın anne ve baba bağlanma süreci. *STED Dergisi*, 226, 239-245.
- Kurilova, J. (2013). Exploration of resilience in relation to mindfulness, self compassion, and attachment styles (Master's Thesis, University of Calgary).
- Lamiser Atık, E. (2013). Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü (Unpublished master's thesis). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Lee, E. J. (2003). The attachment system throughout the life course: Review and criticisms of attachment theory. Rochester Institute of Technology.
- Leondari, A., & Kiosseoglou, G. (2000). Ebeveyn bağlanması ve psikolojik ayrılığın genç yetişkinlerin psikolojik işleyişine ilişkisi. *Sosyal Psikoloji Dergisi*, 140(4), 451-464.
- Levendosky, A. A., Huth-Bocks, A. C., Semel, M. A., & Shapiro, D. L. (2002). Trauma symptoms in preschool-age children exposed to domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(2), 150-164.

- Machado, A. N., Nóbrega, V. M. D., Silva, M. E. A., França, D. B. L., Reichert, A. P. D. S., & Collet, N. (2018). Chronic disease in children and adolescents: Professional-family bond for the promotion of social support. *Revista Gaúcha de Enfermagem*, 39, e20170290.
- Mantler, T., Jackson, K. T., Walsh, E. J., Jackson, B., Baer, J. R., Davidson, C. A., Shillington, K. J., & Parkinson, S. (2022). Promoting attachment through healing (path): Results of a retrospective feasibility study providing trauma-and-violence-informed care to pregnant women. *Journal of Advanced Nursing*, 78(3), 557-568.
- Momeni, K., Amani, R., Janjani, P., Majzoobi, M., & Hadian Hamedani, K. (2021). The relationship between attachment styles with positive and negative affect in the elderly: The mediating role of reminiscence styles. *Aging Psychology*, 7(4), 422-407.
- Morsünbül, Ü., & Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.
- Mutlu Demir, D. (2018). Lise öğrencilerinin anne baba ilişkileri ve bağlanma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). Gazi University, Çocuk Gelişimi Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Nalbant, K., Kalaycı, B. M., & Akdemir, D. (2020). Anoreksiya nervroza tanısı alan ergenlerde algılanan duygu dışavurumu ve bağlanma güvenliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(1), 22-30.
- Nigâr, S. (2023). Sosyal medya bağımlılığının bağlanma stilleri, duygu düzenleme güçlükleri ve temel psikolojik ihtiyaçlar açısından incelenmesi (Unpublished master's thesis). Bolu Abant İzzet Baysal University, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Oktay, E. (1998). Korunmaya muhtaç 13-15 yaş grubu ergenler ile ailesi yanında düzenli kalan 13-15 yaş grubu ergenlerin psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması (Unpublished master's thesis). Gaziantep University.
- Onur, N. (2006). Lise ergenlerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki (Unpublished master's thesis). Marmara University, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Onur, T. (2023). Ergenlerde bağlanma stilleri ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). İstanbul Gelişim University, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. Eğitim ve Bilim, 35(156).
- Özdelikara, A., Alkan, S. A., & Mumcu, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinde sağlık algısı, sağlık anksiyetesi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Bakırköy Tıp Dergisi, 14(3), 275-282.
- Öztürk, İ. (2022). Genel iyi oluşun yordayıcıları olarak bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve öz şefkat (Unpublished master's thesis). Trabzon Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), 19-34.
- Paterson, R. J., & Moran, G. (1988). Attachment theory, personality development and psychotherapy. Clinical Psychology Review, 8(6), 611-636.
- Sardoğan, M. E., Karahan, T. F., Dicle, A. N., & Menteş, Ö. (2007). Ebeveyne bağlanma düzeyine ve anne-babanın boşanma/birliktelik durumuna göre çocuklarda evlilik çatışmasını algılama biçimleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1), 77-92.
- Saymaz, İ. (2003). Üniversite ergenlerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Scharfe, E. (2012). Maternal attachment representations and initiation and duration of breastfeeding. Journal of Human Lactation, 28(2), 218-225.
- Sevingil, F. N. (2018). 7-12 yaş çocuklarının bağlanma stilleri ile okul başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tarsus ilçesi uygulaması (Unpublished master's thesis). Çağ Üniversitesi, Mersin.

- Sezer, F., Erdener, M. A., & Tezci, E. (2019). Eğitimcilerin öğrenci problemlerine ait farkındalık durumları ve bu problemlere ilişkin çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45(1), 87-116.
- Silvers, J. A. (2022). Adolescence as a pivotal period for emotion regulation development. *Current Opinion in Psychology*, 44, 258-263.
- Soon, K., Shipton, A., Wray, J., & Butler, S. (2024). Attachment style and children and young people with chronic dermatological conditions. *Child Care Health Development*, 50(1), e13152.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Soyyigit, M. K. (2022). Ergenlerin okula bağlanmalarında algılanan sosyal destek ve okulda öznel iyi oluşun rolü (Unpublished master's thesis). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.
- Suchman, N. E., Rounsaville, B., DeCoste, C., & Luthar, S. (2006). Parental control, parental warmth, and psychosocial adjustment in a sample of substance-abusing mothers and their school-aged and adolescent children. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 32(1), 1-10.
- Sumbas, E., & Sezer, Ö. (2017). Ortaokul öğrencilerinde anne babaya bağlanmanın incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 288-310.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-108.
- Sümer, N., & Şendağ, M. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Şahin, E. E. (2021). Self-compassion as a mediator between perfectionism and life satisfaction among university students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 17, 201-214.

- Şeker, G. B. (2009). Lise ergenlerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi (Unpublished master's thesis). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şendoğdu, M. C. (2000). Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne-babalarını algılamaları ile anne-babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki (Unpublished master's thesis). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şentürk, Ü. (2012). Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarısızlık durumu (Malatya örneği 2006). Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 7(29), 105-126.
- Tabachnick, A. R., He, Y., Zajac, L., Carlson, E. A., & Dozier, M. (2022). Secure attachment in infancy predicts context-dependent emotion expression in middle childhood. *Emotion*, 22(2), 258-269.
- Tuncel, T. D. (2018). Türkiye’de 18-25 yaş grubu üniversite öğrencileri arasında görülen depresyonun; benlik saygısı, aile bağlılığı, akademik başarı ve cinsiyet ile olan ilişkisi ve depresyonda olan bu öğrencilerin süresi sınırlı psikodinamik psikoterapi ile tedavisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 74-96.
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Ulmer-Yaniv, A., Waidergoren, S., Shaked, A., Salomon, R., & Feldman, R. (2022). Neural representation of the parent-child attachment from infancy to adulthood. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 17(6), 609-624.
- Uslu, F. (2012). İlköğretim okulu öğrencilerinin okula yönelik aidiyeti: Öğretmen-öğrenci ilişkisi, akran ilişkisi ve aile katılımının rolü (Unpublished master's thesis). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uzun, M. E., Uçar, H. N., & Vural, A. P. (2019). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde bağlanma özellikleri ve ebeveyn tutumları. *Güncel Pediatri*, 17(2), 300-313.

- Ünal, I. (2017). Liseyi yatılı okuyan ve yatılı okumayan ergenlerin bağlanma stilleri ve aile işlevi algısı arasındaki ilişkinin karşılaştırması (Unpublished master's thesis). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlü, F. (2015). Ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). Haliç Üniversitesi.
- Wong, E. H., Wiest, D. J., & Cusick, L. B. (2002). Perceptions of autonomy support, parent attachment, competence and self-worth as predictors of motivational orientation and academic achievement: An examination of sixth-and ninth-grade regular education students. *Adolescence*, 37(146), 255-266.
- Yakupoğlu, A. S. (2019). Ergenlerde bağlanma stilleri ve benlik algılarının incelenmesi (Unpublished master's thesis). İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yanıkova, B. (2023). Genç yetişkinlerde bağlanma stillerinin duygu düzenleme ve mizah tarzları ile ilişkisinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). İstanbul Gedik Üniversitesi.
- Yaşar, D. E. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okula bağlanma düzeyleri ile akran ilişkileri ve okul motivasyonu arasındaki ilişkiler (Unpublished master's thesis). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yavrutürk, A. R. (2019). Lise öğrencilerinde okul bağlılığının yordayıcıları olarak sosyal destek ve okul iklimi (Unpublished master's thesis). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, A. (2019). Çocuk evleri sitelerinde bakım tedbiri altında bulunan erkek ergenlerin psikolojik bozukluklar, bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve akran ilişkilerinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.

Yıldız, M. A. (2014). Ergenlerde anne-babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve baş etme yöntemlerinin çoklu aracılık rolü (Doctoral dissertation, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı).

Yiğit, Y. (2020). Lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ile öz yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programı.

Vergili, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde bağlanma biçimleri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Unpublished master's thesis). Üsküdar Üniversitesi.

